

OOSTVLAAMSCH

Z A N N T E N

Mededelingen van de Bond
der Oostvlaamse Folkloristen en van de
Dienst voor Folkloristische Opzoeken

34^e Jaargang
Nr 4 . - 1959
Juli - Aug.

DRUK. V/H AD. HOSTE. N. V
- - GENT -

UITGAVEN VAN DE BOND.

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 11^e, 15^e, 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e, 24^e, 25^e, 26^e, 27^e, 28^e, 29^e, 30^e, 31^e en 33^e jg., tegen 100 F. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen tegen 20 F per nummer.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs : 10 fr.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs : 50 fr. gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celsi Gabr.: Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs : 12 fr.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs : 36 fr.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs : 14 fr.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs : 70 fr. (65 fr. voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs : 100 fr.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs : 12,50 fr.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs : 7,50 fr.
20. **August Hendrixx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs : 15 fr.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs : 15 fr.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs : 15 fr. (Uitverkocht).
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs : 15 fr.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs : 25 fr. (15 fr. voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten (Jg. I-Jg. XXV)**, door F. Van Es. Prijs : 30 fr.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs : 50 fr.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs : 40 fr.
28. **Weerkundige Volkskalender voor het Vlaamse Land**, door M. Broeckhove. Prijs 180 fr. (140 fr. voor de leden).

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Folkloristen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Folkloristen. Jaarlijkse bijdrage : 100 fr. Ereleden : 250 fr. Buitenland : 125 fr.

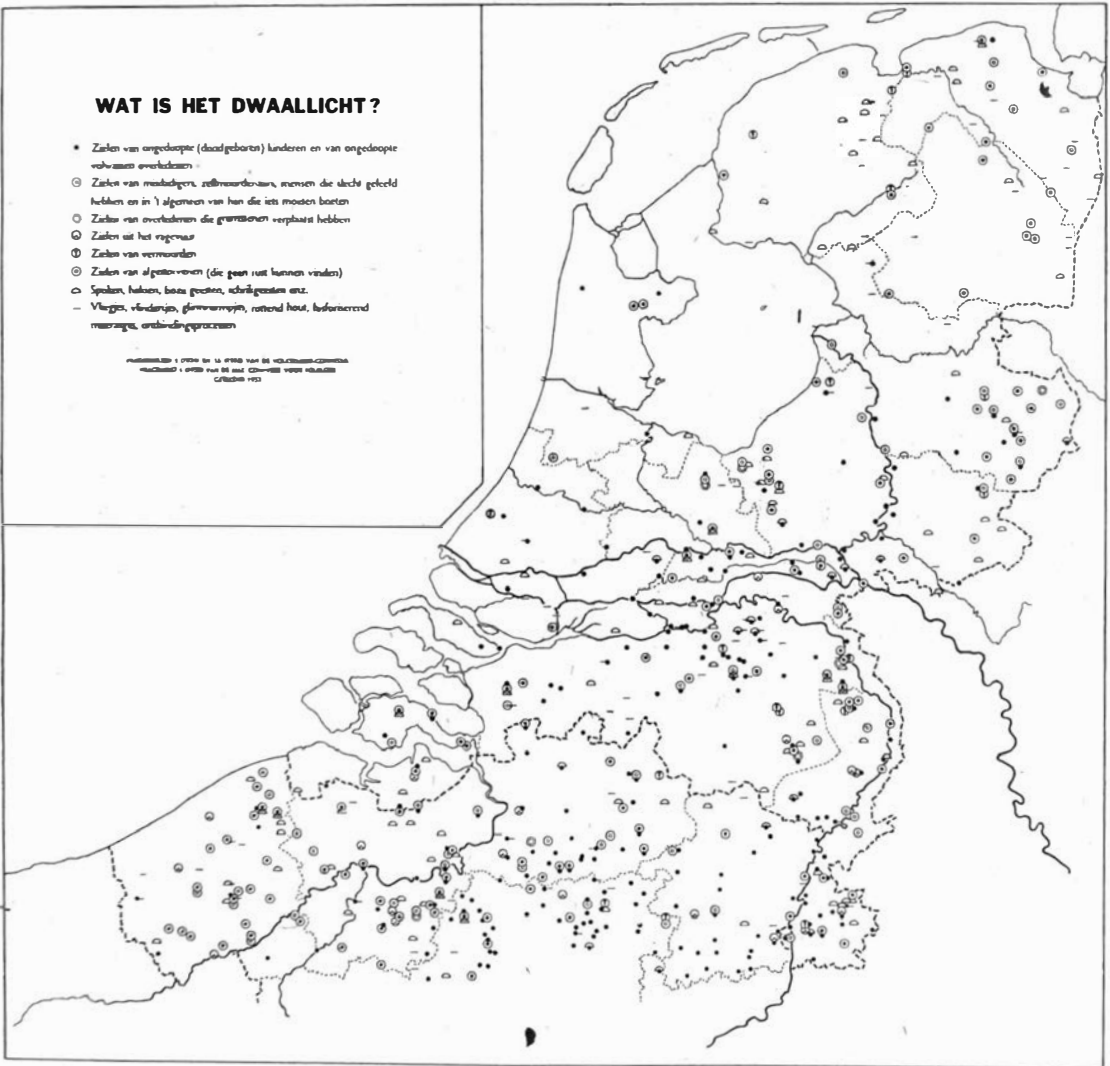
VOLKSKUNDE - ATLAS

VOOR NEDERLAND EN VLAAMS-BELGIË

WAT IS HET DWAALLICHT?

- * Zaken van ongedoopte (doodgeboren) kinderen en van ongedoopte volwassen overledenen
- Zaken van misdadigers, zelfmoordenaars, mensen die slecht geteld hebben en in 't algemeen van hen die iets moeden moeten
- Zaken van overledenen die gravenloos verhuisd hebben
- Zaken uit het veld
- Zaken van vermoorden
- Zaken van afgestorvenen (die geen rust kunnen vinden)
- Spelen, helzen, bazu gesten, schrijfgestel enz.
- Vliegen, veldvliegen, glimmervliegen, rotend hout, bedorvenaad, meermeng, ontbindingsoverblijfselen

VERVOLGDELEN 1. 1950 EN 1. 1950 VAN DE VOLKSKUNDE-ATLAS
 NEDERLAND 1. 1950 VAN DE VOLKSKUNDE-ATLAS
 BELGIË 1. 1950 VAN DE VOLKSKUNDE-ATLAS
 1950

VOLKSKUNDE-ATLAS VAN NEDERLAND EN VLAAMS-BELGIË, IN OPDRACHT VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN EN DE NATIONALE COMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE VAN BELGIË, UITGEGEVEN DOOR P. J. HERTENS EN HARRITS DE HEYER

Uitgegeven in opdracht van de Volkskundecommissie der Koninklijke
 Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam
 en de
 Koninklijke Commissie voor Volkskunde te Brussel

Bijvoegsel bij Oostvlaamse Zanten 1959 Nr. 4.

VOLKSKUNDE - ATLAS VOOR NEDERLAND EN VLAAMS-BELGIË

Zoëven is verschenen de eerste aflevering van de Volkskunde-atlas van Nederland en Vlaams-België, die in opdracht van de Volkskundecommissie der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en de Koninklijke commissie voor Volkskunde wordt uitgegeven door P. J. Meertens en Maurits de Meyer. De bedoeling van deze atlas is, in een reeks van kaarten een overzicht te geven van de geografische verspreiding van volkskundige gegevens in het Nederlandse taalgebied (uiteraard met inbegrip van het Friese taalgebied, voorzover dat in het Nederlandse ligt). Deze gegevens zijn ontleend aan de door medewerkers ingevulde vragenlijsten en bovendien aan gedrukte bronnen, voorzover de daarin meegedeelde feiten gelocaliseerd zijn. Opgenomen werden niet alleen de recente gegevens, maar ook die, die betrekking hebben op het verleden. Daaronder vallen de mededelingen van de medewerkers, die op die van een vorige generatie berusten (dus wat men van zijn vader of moeder heeft gehoord), maar ook die uit litteraire bronnen. Gegevens die op de tijd vóór 1880 betrekking hebben zijn hierbij in principe niet opgenomen.

De kaarten zijn naar de ontwerpen van de redacteuren en hun medewerkers getekend door de heer A. J. J. de l'Orme, een uiterst bekwaam vakman die sinds vele jaren als grafisch tekenaar werkzaam is op het bureau der Centrale commissie voor onderzoek van het Nederlandse volkseigen. Ze zijn gedrukt op de persen van de Topografische Dienst van het nederlandse Ministerie van Oorlog en voldoen dus aan de hoogste eisen, die men aan kartografisch werk mag stellen.

De kaarten zijn gedrukt op de schaal 1 : 1.000.000 en komen zowel wat de schaal als de uitvoering betreft overeen met de kaarten van de Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland. De bladspiegel is 35½ cm breed en 34 cm hoog. Op een grijze ondergrond zijn ze in een of meer kleuren gedrukt, al naar gelang het kaartbeeld dat vereiste. De

gegevens zijn met tekens op de kaart aangebracht ; deze teksten worden in de legende verklaard.

Het is de bedoeling dat deze atlas in afleveringen van elk tien kaarten zal verschijnen. De atlas is systematisch ingedeeld en zal waarschijnlijk uit zeven afdelingen bestaan : I. Volksgeloof en volksverbeelding; II. Volkswetenschap ; III. Volksfeesten (jaarfeesten) en periodieke volksgebruiken ; IV. Huiselijk leven ; V. Gemeenschapsleven ; VI. Bedrijf en beroep. De redactie behoudt zich het recht voor, deze indeling te wijzigen, als dit nodig of wenselijk mocht blijken. De atlas zal minstens tien afleveringen omvatten, de inschrijvers verbinden zich voor het complete werk.

In de eerste aflevering vindt men kaarten over het dwaallicht (1. Namen van het dwaallicht ; 2. Wat is het dwaallicht ? 3. Eigenschap en functie van het dwaallicht), het heksengeloof (4. Heksen onderkennen, tegenhouden en vastzetten), de weerwolf (N. Namen van de weerwolf ; 6. Verschijningsvormen van de weerwolf en middelen om hem te verlossen, te bezweren en te herkennen ; 7. Gedragingen van de weerwolf, zijn functie als kinderschrik, methoden om weerwolf te worden), de vuurman (8. Namen van de vuurman ; 9. Eigenschappen van de vuurman ; wat is de vuurman ?) en de wilde jacht (10. Wilde jacht - barende vrouw - hellewagen). Van deze tien kaarten zijn er drie in vier kleuren, vier in drie kleuren, twee in twee kleuren en is er één in één kleur afgedrukt.

De tweede aflevering zal kaarten bevatten over witte en zwarte vrouwen, de kabouter, de duivel, de nachtmerrie, watergeesten en waterschrik.

Bij de eerste aflevering is een inleiding gevoegd, waarin de totstandkoming van de atlas wordt geschetst. Bij elke aflevering behoort een uitvoerige kommentaar op de kaarten, waarin zorgvuldig verantwoording wordt afgelegd van het materiaal waaruit de kaarten zijn opgebouwd en waarin ook het niet gebruikte materiaal van de vragenlijsten wordt vermeld. De lezer krijgt hierdoor dus de gelegenheid, de kaart tot in bijzonderheden te controleren.

Het is wellicht goed, met een enkel woord de aandacht te vestigen op de betekenis die deze Volkskunde-atlas heeft. Deze ligt allereerst in de sector van het wetenschappelijk leven, maar bovendien in die

van het maatschappelijke leven en het onderwijs. Het moet voor allen die op de een of andere post een maatschappelijke werkring bekleeden die hen in nauwe aanraking brengt met het volk, van betekenis zijn te weten wat er in dat volk leeft aan volksgeloof, welke gewoonten en gebruiken in de een of andere streek nog leven. In bijzondere mate geldt dat voor hen die als onderwijzer of leraar op het platteland of in de steden een taak moeten vervullen, die doorgaans ver boven het paedagogische en didactische uitgaat. Daarom zijn redacteuren en uitgevers van mening, dat elke inrichting van onderwijs, die onderwijzers en onderwijzeressen vormt, deze atlas als leermiddel bij het onderwijs in bezit dient te hebben.

UITGAVE N.V. STANDAARD-BOEKHANDEL

UITVOERING EN PRIJS :

Elke aflevering omvat 10 kaarten, meestal gedrukt in twee of meer kleuren, op prima offset-papier en een boekdeel-kommentaar, royaal-octavo. Het kommentaar bij de eerste 10 kaarten omvat 72 pagina's.

De prijs per aflevering compleet bedraagt fr. 250,—.

De inschrijvers verbinden zich voor het volledige werk.

Elk jaar zal hoogstens één aflevering verschijnen.

De inschrijvers worden ook in de gelegenheid gesteld voor de atlas een goed verzorgde map aan te schaffen in zwaar karton, geschikt om er 50 kaarten in op te bergen. De prijs van zulk aan map bedraagt fr. 40,— + fr. 15,— voor verpakking.

VERKRIJGBAAR BIJ BOEKHANDEL

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN EN VAN DE DIENST VOOR
FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN

Vereniging zonder winstbejag

Sekretariaat van de Bond:

M. Broeckhove,
Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.

Drs M. DAEM & J. BOES.

Dienst voor Folkloristische Opzoekingen.

Devotie in het Vlaamssprekend gedeelte van België tot de H. Donatus, biezondere patroon tegen schadelijke natuur- en vernielende kunstmatige luchtelementen

door M. BROECKHOVE*

D) P R O V I N C I E L I M B U R G.

1) BILZEN.

Volgens PR. Janssens, C.ss.R., zou te Bilzen de H. Donatus vereerd worden.

Gezien dat devotieoord ons onbekend is, hebben we dan ook inlichtingen gevraagd. Er werd geantwoord: « Moet U melden dat ik nergens iets vind aangaande uw vraag. Hoogw. Heer Deken Paquay zegt er niets van, zo er iets bestaan had zou hij het zeker genoteerd hebben ». En inderdaad niets wordt in dat werk vermeld.

Nochtans, de devotie moet er bestaan hebben, want in de Kliniek

* Vervolg van bijdragen in Ovl. Zanten, XXXIV (1959), blz. 41-72. I. Inleiding. II. De Aanroeping van de H. Donatus. III. De Devotie tot de H. Donatus: A. Provincie Antwerpen; blz. 85-101: B. Provincie Brabant. C. Provincie Henegouwen.

der Zusters van Barmhartigheid te Bilzen wordt door oude zusters (Cyra) bevestigd dat destijds « klokjes » ter ere van de H. Donatus gewijd werden, waarmede de mensen tijdens het onweder rinkelden. De zusters bezitten nog zo een klein belletje en gaan er nog altijd geregeld al rinkelend en al biddend mede rond wanneer het dondert.

Inlichtingen : Z.E. Kan. V. Vrancken, pastoor-deken.

-- E.P. PR. Janssens C.ss.R. (Jette).

Bibliografie : BILSEN VOORHEEN, Geschiedkundige Schets door den E.H. Jan Paquay, Doktor in Zeden- en Geschiedkundige Wetenschappen, Briefwisselend Lid der Koninklijke Akademie van Oudheidkunde en der Koninklijke Commissie voor Kunstgebouwen, Pastoor-Deken te Bilzen. — J. Simoens, uitgever, 1926, Bilzen.

— Het oude verweer tegen hagel, donder en bliksem door PR. Janssens, C.ss.R. — Ovl. Zanten, 32^e jg, n^r 5 en 6. blz. 175.

2) DIETS-HEUR.

Behalve tegen bliksem, vuur, onweder en lucht-bombardementen wordt te Diets-Heur de H. Donatus, door devotienuan- ce, eveneens tegen water- vloed aangeropen, omdat de overstromingen in de vallei soms verschrikke- lijk kunnen zijn.

De godsvrucht tot de heilige is er spontaan ont- staan omdat ongeveer een 70-tal jaren geleden, op het veld, een man met paard doodgebliksemd werd. De familie stichtte een hoogmis en een lof op 7 augustus⁽²³⁾ en plaatste een beeld van de H. Do- natus in de kerk, zie afb. 15. Hij wordt als Ro- meins soldaat voorgesteld met in de linkerhand de palmtak der martelaren en in de rechterhand een

Afb. 15

Beeld van de H. Donatus in de parochiekerk te Diets-Heur

(Cliché, Culturele Dienst van de Provincie Limburg, Hasselt).

(23) Zie « WAERSCHOUWINGE », blz. 53.

zwaard waaraan de mensen een bliksemflits in vorm van een slinger vastgehecht hebben.

Hedendaags heeft zijn viering plaats de zondag na 7 augustus. De plechtigheden worden door aanplakbrieven, die ook in de kerken van de naburige gemeenten uitgehangen worden, aangekondigd. Na de hoogmis maakt een processie te zijner ere, samengesteld zoals de H. Sakramentsprocessie, de rondgang in de gemeente. Zijn beeld wordt niet medege dragen om reden dat het te zwaar weegt. Op de wijze van het lied «Leve Jezus, leve zijn Kruis», weerklinkt het loflied van de H. Donatus. Het telt zes strofen en is te verkrijgen bij een ijveraarder.

LIED VAN DEN HEILIGEN DONATUS

1.

Als de nare bliksem snerpt,
Ijlings flikk'rend door de wolken,
En de donder sidd'ring werpt
Over zee en land en volken.

Refrain : In dat stormend ongetij, { bis.
 O Donatus, sta ons bij!

2.

Roemrijk mart'laar van het kruis,
Dapp're strijder en belijder,
Red ons leven, red ons huis,
Wees ons schild en ons bevrijder.

Refrain ...

3.

Wind en hagel, woest te gaar,
Dreigen 't landschap te vernielen
Wee den gouden korenaar!
Laat ons biddend nederknielen.

Refrain ...

4.

Vliet en beken wassen aan,
Onheilsregen, overstrooming,

Dijken kunnen 't niet gestaan;
De oevers joelen van verschrooming.

Refrain ...

5.

Red van onvoorziene dood,
Red van sterven zonder biechten.
Uwe vrienden in den nood!
Wil hen naar de haven richten.

Refrain ...

6.

Als de wreede oorlog woedt,
Luchten daav'ren van granaten,
Menschenbloed met beken vloeit.
Vriendenhulp niet meer kan baten.

Refrain ...

Talrijke bedevaarders uit de omliggende gemeenten komen die dag zijn relikwie, daterende van bij het ontstaan der devotie, vereren. Bij de parochianen is de devotie diep ingeworteld, bij zover dat ze de H. Donatus als parochiepatroon beschouwen tegen de H. Cumibertus, die liturgische patroon is. Van broederschap is te Diets-Heur geen sprake.

Inlichtingen : Juffrouw A. Vincken, ijveraarster.

3) LOKSBERGEN.

Van een verering tot de H. Donatus in de Sint-Andrieskerk te Loksbergen is er in werkelijkheid geen sprake. Geen beeld en geen relikwie van de heilige zijn er voorhanden.

Nochtans op de wijk Frankrijk, een paar km van 't centrum, bevindt zich een kleine kapel, die de H. Donatus toegewijd is. Naar ons oordeel moet ze een 60 à 70-tal jaren oud zijn. Hoe ze er tot stand kwam, hebben we niet kunnen achterhalen. De personen met wie we in aanraking kwamen wisten er niets over en in het kerkarchief is niets te vinden. Een beeld van de heilige prijkt in de kapel.

Wanneer de H. Kruis-, H. Sakraments- en Half-Oogstprocessiën er voorbijtrekken wordt het beeld van de H. Donatus met bloemen versierd. Bij het overlijden van een inwoner uit de wijk Frankrijk, komen de geburen er het rozenhoedje bidden tot ziellafenis van

de overledene. In werkelijkheid treedt dus de H. Donatus op de gemeente Loksbergen, in verband met de weersgesteldheid, niet meer op het voorplan.

Inlichtingen : Z.E.H. E. Mignoht, pastoor.

4) MILLEN.

Verschillende blikseminslagen in de Sint-Stefanuskerk zouden de aanleiding zijn van het ontstaan van de devotie tot de H. Donatus te Millen. Preciese gegevens daarover hebben we in het kerkarchief niet gevonden. In de kerk staat een mooi beeld, hem als Romeins soldaat voorstellende; de kleuren zijn beige en goud.

Op 7 augustus⁽²³⁾ wordt hij er herdacht door het opdragen van een H. Mis en het vereren van zijn relikwie, die er sedert onbekende tijd berust. Van broederschap, devotieblaadjes of prentjes is er geen sprake.

Gedurende de wereldoorlog 1940-1945 werd door de bezetter in 1943 de oude Sint-Donatusklok, daterende van 1806, weggenomen. Het hoofdinschrift luidde :

*Sancte Donate nos hic conserva a tempestale
Plebem Dei a longe convoco.*

De nieuwe Sint-Donatusklok daterende van 1952 draagt volgend Nederlands hoofdinschrift :

*Als onweer dreigt ons huis en land
Sint Donaat bescherm ons pand.*

Deze klok wordt door de koster, en zonder vergoeding, enkele malen bij onweer geluid, zowel over dag als 's nachts. De parochianen gevoelen zich alsdan veilig, het ligt in de volksmond : « Als de klok van Sint-Donatus geluid heeft, zijn we gerust ».

Inlichtingen : Z.E.H. H. Groenen, pastoor.

5) MUNSTERBILZEN.

Volgens PR. Janssens C.ss.R. zou ook Munsterbilzen in aanmerking komen voor een verering van de H. Donatus. Een relikwie zou er van 1782, dus van vóór de Franse Omwenteling dateren. Waarschijnlijk was de devotie gevestigd in de kloosterkerk der PP. Capucijnen, kerk die nu niet meer bestaat. In de parochiekerk van Munsterbilzen, noch in de onmiddellijke omgeving zijn geen aanduidingen voorhanden die op een bijzondere devotie tot de H. Donatus wijzen.

Inlichtingen : Z.E.H. A. Claes, pastoor.

(23) Zie « WAERSCHOUWINGE », blz. 53.

6) NEEROETEREN.

In de parochiale kerk van de H. Lambertus wordt de H. Donatus als tweede patroon beschouwd. Op 7 augustus⁽²³⁾ wordt hij er als beschermheilige tegen bliksem en onweder gevierd. Zijn houten beeld staat alsdan, versierd en verlicht, in het koor uitgestald. De daarop volgende zondag wordt de hoogmis te zijner ere opgedragen en een speciaal sermoen over hem in de vier missen gehouden. De plechtigheden worden in «'t Belang van Limburg» aangekondigd. Vroeger ging de viering gepaard met een oktaaf, die, gezien de weinige belangstelling van buiten de gemeente, afgeschaft werd.

Sint-Donatuskaarsen worden gewijd, die door de gelovigen bij hevige onweder thuis ontstoken worden. Zijn relikwie, die er sedert onbekende tijd berust, wordt na alle goddelijke diensten ter vereering aangeboden.

De zondag na 7 augustus komen, in tegenstelling met vroeger, slechts weinig mensen van buiten de gemeente om zijn relikwie te vereren. Deze kleine toeloop vermindert van jaar tot jaar, waarschijnlijk omdat hij in de omtrek ook vereerd wordt, n.l. te Opoeteren, op het gehucht Dorn, waar de kerk hem toegewijd is. Zie verder.

De vereering is er praktisch parochiaal en de inwoners houden te zeerste van hun H. Donatus, trouwens hij zou anders niet als tweede patroon beschouwd worden.

Het is ons niet gelukt te achterhalen hoe en wanneer de devotie tot de heilige te Neeroeteren tot stand kwam. Van broederschap, devotieblaadjes en prentjes is er geen sprake. Gedurende het jaar zijn tegenwoordig geen bedevaarders meer te noteren. Missen om van de onweersrampen bespaard te blijven worden zelden besteld.

Inlichtingen : Z.E.H. L. Coenegrachts, pastoor

Z.E.H. J. Vanhees, pastoor.

7) NIEL-BIJ-AS.

Alhoewel geen de minste aanwijzing van een vereering tot de H. Donatus te bespeuren viel, trof bij zijn aanstelling als pastoor in 1933 Z.E.Heer Gerstmans in de kerk te Niel-bij-As, twee beelden van de heilige aan. Om reden dat de kerk met heiligenbeelden overbelast was, verhuisde het kleinste (een 50-tal cm hoog) naar de pastorie en prijkt thans nog op de schoorsteen in het bureel.

(23) Zie « WAERSCHOUWINGE », blz. 53.

Het kerkarchief verstrekt interessante gegevens over het verloop van de devotie tot de H. Donatus. In de eerste plaats werd zijn relikwie in 1889 van de Paters Trappisten uit Achel bekomen. Met de goedkeuring van het bisdom werd ze voor de eerste maal op 7 augustus⁽²³⁾ van hetzelfde jaar vereerd.

Door het feit dat hier een relikwie, afkomstig uit de Achelse Kluis, voorhanden is, mag niet geconcludeerd worden dat te Achel in de abdijkerk een devotie tot de H. Donatus bestaat of bestaan heeft. Niets is minder waar, want die godsvrucht wordt er niet beoefend. Door de reliekbrieven van 1889 blijkt, dat de abten (hier Trappisten) evenals de bisschoppen de faculteit bezitten om relieken echt te verklaren.

Z.E.H. Moris, pastoor die in 1889 de relikwie verkreeg, tekende aan dat hij op de zolder van de pastorie twee oude beelden (zonder verdere aanduiding) vond, welke volgens hem zonder gebruik en zonder waarde(?) waren. Hij verkocht ze in 1892 voor 55 F en kocht drie nieuwe, n.l. van de HH. Donatus, Barbara en Apollonia, tezamen voor 189 F. Een jaar na de aankomst van het nieuw Sint-Donatusbeeld, sloeg, gedurende een hevig onweder in de nacht van 21 op 22 juli 1893, de bliksem op de kerktoren. Dat was geen reklaam voor de heilige, doch de medaille had een voordelige financiële keerzijde. De brandmaatschappij « Primes-Bruxelles » raamde de schade op 606 F en keerde reeds op 28 juli de vergoeding uit. De herstelling van de toren kostte slechts 311 F, waardoor pastoor Moris 295 F uitspaarde en ermede een « remise » aan de pastorie, langs de kant van de kerk, bouwde. Hij bedankte openlijk de H. Donatus voor het geschenk, dat letterlijk uit de hemel gevallen was.

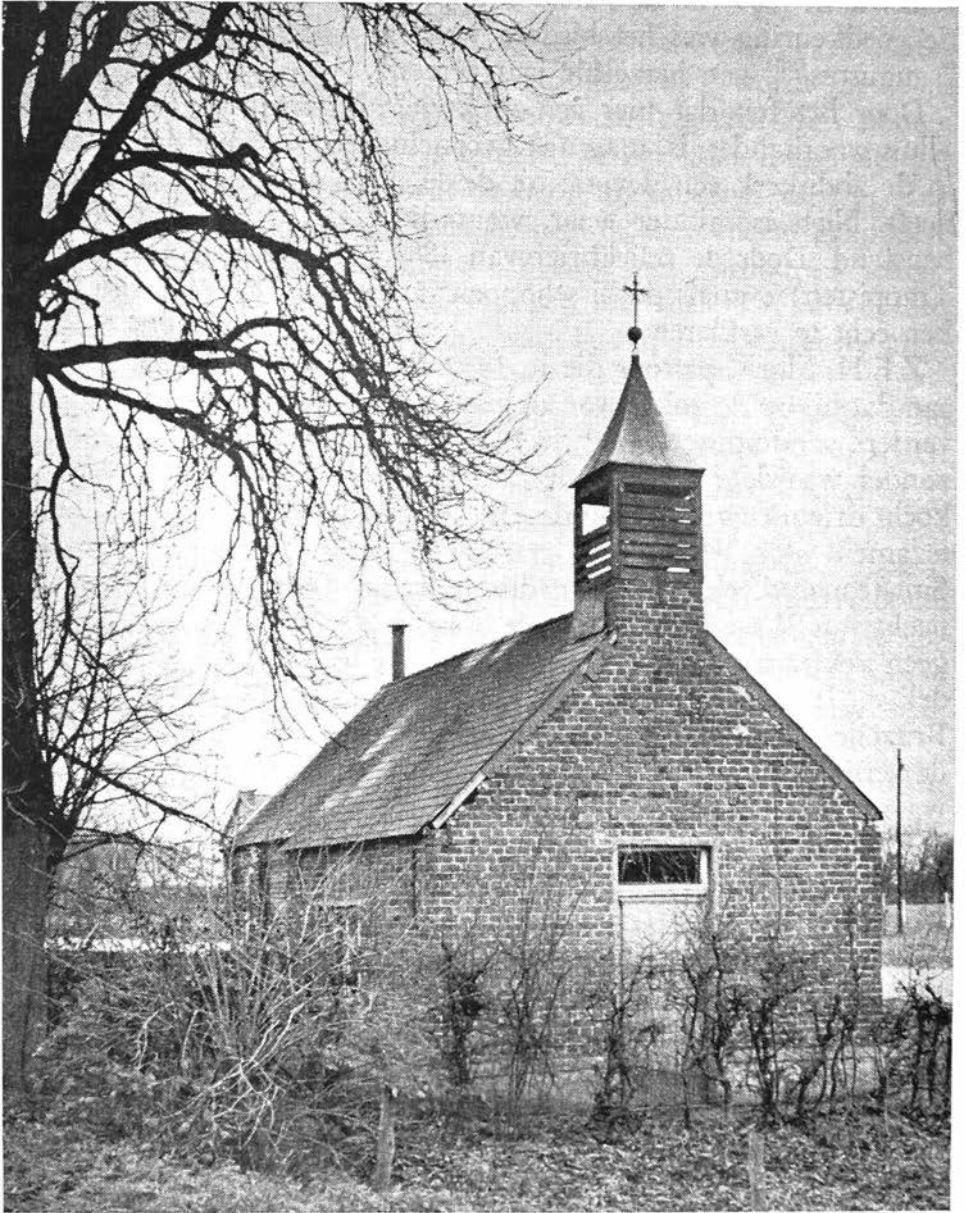
Doch de parochianen moeten er anders over geoordeeld hebben, want de devotie tot de H. Donatus schoof twee kilometer verder op naar de kapel te Opoeteren gelegen op het gehucht Dorn (zie verder), waar de heilige minder financieel aangelegd blijkt te zijn en zijn stiel beter schijnt te begrijpen. Inderdaad de inwoners van Niel-bij-As zijn er vast van overtuigd dat door het luiden van het klokje van de kapel te Dorn, het onweder afdrijft.

Alzo behoorde de devotie tot de H. Donatus te Niel-bij-As voor goed tot het verleden. De reden, waarom pastoor Moris een relikwie van de heilige bij de Paters Trappisten te Achel aanvroeg, wordt in de stukken van het kerkarchief niet vermeld.

Iulichringen : Z.E.H. A. Gerstmans. pastoor.

— Z.E.P. Dom. de Jong O.C.R. (Archivaris Achelse Kluis, Achel, België).

(23) Zie « WAERSCHOUWINGE », blz. 53.

Afb. 16.

Veldkapelletje van de H. Donatus te Opoeteren, gehucht Dorn.
(Cliché : Culturele Dienst van de Provincie Limburg, Hasselt).

8) OPOETEREN, Dorn.

Op een 5-tal km van 't centrum, op het gehucht Dorn, treffen we een veldkapelletje van de H. Donatus aan, zie afb. 16. Omdat rond de jaren 1910 de veldvruchten door herhaalde hagelbuien vernield werden, wijdde de pastoor van Opoeteren het kapelletje speciaal aan de H. Donatus en plaatste er een gipsen beeldje van de heilige in.

Sedertdien wordt het klokje door een inwoner, zowel over dag als 's nachts, geluid bij elk « dringend » weer, en dit zonder enige vergoeding voor zijn prestatie. De wolken schijnen bij 't luiden van het klokje in twee te scheuren en te Dorn en omliggende werd sedertdien geen merkelijke schade door hagel of onweder veroorzaakt. Van 1910 tot 1923 gedurende de zomermaanden vond een spontane toeloop van mensen plaats, die rondom het kapelletje gingen, terwijl ze het rozenhoedje baden. Dit gebruik nam langzamerhand af na 1923, omdat toen de hulpkerk met de H. Donatus als kerkpatroon te Dorn ingewijd werd. Dat is de enigste kerk, bij ons weten, die hem toegewijd is.

De zondag na 7 augustus⁽²³⁾ is het kermis en wordt de H. Donatus én als kerkpatroon én als patroon tegen donder en bliksem gevierd. Zijn beeld prijkt dan, verlicht en versierd, vooraan in de kerk en het koperen handschrijn met zijn relikwie staat op het hoogaltaar uitgesteld. Ze dateert van 1923, wanneer de kerk opgericht werd.

De verering is er praktisch parochiaal; zelden komen mensen uit de omliggende gemeenten, trouwens in de omtrek en o.a. te Neeroeteren en te Wijshagen wordt de H. Donatus eveneens vereerd. Om de maand wordt zijn relikwie ter verering aangeboden. Zeer zelden wordt een H. Mis besteld om van de schadelijke gevolgen van hagel en onweer bevrijd te blijven.

Van broederschap, devotieblaadjes of prentjes is te Opoeteren geen sprake.

Inlichtingen : Z.E.H. Claes, pastoor.

9) WELLEN.

PR. Janssens C.ss.R. citeert dat Wellen een Sint-Donatusklok bezit, die vroeger bij onweer geluid werd. Na onderzoek is het in werkelijkheid de Sinte-Brigidaklok, die in aanmerking komt.

(23) Zie « WAERSCHOUWINGE », blz. 53.

Sinte-Brigida was vroeger eerste en thans tweede patrones te Wel-
len. Het inschrift op de klok luidt :

*Brigitta is myne naeme
Myn gheluyt is Gode beqwame
Alzo verre als mé my horen sal
Wilt God Welle over bewaren al*

Peter Wagenens in 't jaere 1524.

Deze klok wordt hedendaags bij ontij door een groep personen die het onder elkander regelen, zowel over dag als 's nachts geluid. Voor hun prestatie houden ze jaarlijks van huis tot huis een omhaling. Nadat, op hun aanvraag, de pastoor van op de kansel de collecte aangekondigd heeft, wordt een briefomslag in elk huisgezin afgegeven en des anderendaags afgehaald.

Het luiden van de Sinte-Brigidaklok is te verklaren door het feit dat de heilige als beschermster van het vee, door het luiden van haar klok, het van bliksem en vuur vrijwaart.

Inlichtingen : Z.E.H. Rahost, pastoor.

Bibliografie : Het oude verweer tegen hagel, donder en bliksem door PR. Janssens, C.ss.R. — Ovl. Zanten, 32^e jg, n^r 5 en 6, blz. 175.

— Van Sinte Brigida (de Iersche), beschermster van stal en neerhof door A. O'Flanders, O.S.N. — Drukkerij-Uitgeverij Lannoo, Tielt; 1946.

10) WIJSHAGEN.

Het ontstaan van de devotie tot de H. Donatus te Wijshagen is aan een kenschetsend toeval te danken. Z.E.H. G. Baptist, eertijds pastoor te Wijshagen, moest een nieuwe kerk bouwen. Rond de jaren 1880 was er in de Kempen geen weelde, de mensen waren er arm en er kon dus van een milde bijdrage langs die kant geen sprake zijn. Pastoor Baptist besloot te gaan bedelen; hij trok naar vele steden, vooral van de stad Antwerpen verwachtte hij veel, 't was misschien een ingeving. Eens dat hij in deze laatste ver-
toefde, brak plotseling een geweldig onweder los. Hij was ver-
plicht een huis binnen te wippen en gelukkig voor hem belandde hij bij een rijke dame. Dat bij zijn schuilhouden het bouwen van de nieuwe kerk ter sprake kwam, hoeft geen betoog, want toen het onweder ten einde was, trok pastoor Baptist met een grote som geld naar Wijshagen. Daar, naar zijn mening, deze milde gift te danken was aan de patroon van alle onweer, nam hij het voornemen de broederschap van de H. Donatus op te richten.

Afb. 17

Het Sint-Donatusaltaar in de kerk te Wijshagen,
(Cliché: Culturele Dienst van de Provincie Limburg, Hasselt).

Hij hield woord en op 6 oktober 1886 werd met de goedkeuring van Z.H.E. Mgr Doutreloux, bisschop van Luik, de broederschap in de nieuwe kerk, toegewijd aan Hemelvaart van O.L. Vrouw opgericht⁽³¹⁾. Een van de zijaltaren werd hem toegewijd en van zijn beeld voorzien, zie afb. 17. Een relikwie werd in 1891 op 25 juli bekomen : « Ex ossibus St Donati, Martyris ».

Op 7 augustus⁽²³⁾ wordt de H. Donatus te Wijshagen gevierd. Kaarsen te zijner ere worden alsdan gewijd en zijn relikwie na de H. Mis ter verering aangeboden. De daarop volgende zondag komen nog mensen uit de naburige gemeenten, om dergelijke kaarsen te laten wijden. Deze kaarsen van de H. Donatus worden bij onweder ontstoken.

Tot vóór enkele jaren werden nog altijd de 4-dubbel devotie-

(31) De patroonheilige van de voormalige kerk, opgetrokken in velclstenen, was de H. Agatha.

(23) Zie « WAERSCHOUWINGE », blz. 53.

blaadjes van pastoor Baptist⁽³²⁾, bij de inschrijving in de broederschap, uitgereikt. Daarin zien we dat volgens punt VII van het reglement « des genootschap », destijds medailles van de H. Donatus voorhanden waren :

« Ten allen tijd zal men in bovengemelde parochiekerk medailjes kunnen bekomen welke de Reliquiën van den Heilige zullen aange-raakt hebben.

Door Z.E.H. J. Vliegen werden nieuwe dubbeldevotieblaadjes met op het voorblad de beeltenis van de heilige Donatus, uitgegeven. Ze werden gedrukt bij Drukk. J. Gysen-De Ceulaer, Bree (zonder datum), zie afb. 18. We lezen er in : « De H. Donatus wordt bijzonder aan-roepen om van don-der, vuur, hagel, plotselinge dood, verwoesting en ver-derfelijke overstro-mingen bevrijd te

Afb. 18

Afbeelding van de H. Donatus op het dubbeldevotieblaadje van de broederschap te Wijshagen. (Cliché, Kerkarchief, Wijshagen).

(32) 4-dubbeldevotieblaadje :

Geloofd zij Jezus-Christus in der eeuwigheid! Amen.

BROEDERSCHAP

VAN DEN

H. DONATUS

opgericht in de parochiale kerk te Wijshagen, bij Bree.

Met goedkeuring van Z.H.E. den Bisschop van Luik.

IMPRIMATUR

Leodii 1 Octobris 1886

M. RUTTEN

Vic.-Gen.

nr 12946 — Drukk. M. Ceysens, Hasselt, (zonde datum) .

worden. De gelovigen wenden zich met groot betrouwen tot de H. Donatus om, door zijn voorspraak, de barmhartigheid van God over hun personen, hun huizen en velden af te smeken ». Verder bevat het de voorwaarden tot lidmaatschap van de broederschap en een gebed tot de H. Donatus, **bisschop** en martelaar; dit in tegenstrijd met de beeltenis van de heilige, als krijgsman, op het voorblad. Van mei tot en met november wordt iedere maandag een H. Mis opgedragen voor het welzijn van alle leden van de broederschap.

De afbeelding op het dubbeldevotieblaadje werd getekend door E.H. Proesmans, leraar aan het Bisschoppelijk Sint-Michielscollege te Bree. Het illustreert op duidelijke wijze alle zaken welke met de aanroeping van de H. Donatus verband houden. Links bemerken we de veldvruchten onder vorm van gestyleerde korenaren; de kaars welke te zijner ere gewijd wordt; een kerkklok welke op bepaalde plaatsen hem toegewijd, gedurende het onweder geluid wordt en gewijde belletjes, waarmede door de gelovigen op sommige plaatsen gedurende het ontij geringeld werd. In zijn linkerhand houdt hij het eene einde van de hagelrune inplaats van de palmtak der martelaren. Met de rechterhand schijnt hij de brand veroorzaakt door de bliksem van zich te verwijderen.

Ieder jaar wordt niet enkel te Wijshagen maar ook in de aanpalende gemeente Meeuwen van huis tot huis het lidgeld van de broederschap rondgehaald. Enkele inschrijvingen zijn ook te noteren uit Maaseik en Tongeren; om deze laatste wordt schriftelijk verzocht.

Behalve op 7 augustus en de daaropvolgende zondag komen gedurende het jaar ook af en toe mensen uit de omliggende gemeenten de relikwie van de H. Donatus vereren. In de zomermaanden worden nog geregeld missen te zijner ere besteld om van onweder en hagelslag bevrijd te blijven.

Inlichtingen : Z.E.H. J. Vliegen, pastoor.

E) P R O V I N C I E L U I K

In de provincie Luik komt van de plaatsen waar de H. Donatus vereerd wordt, enkel de gemeente Overhespen, gelegen in de uiterste noord-westhoek, boven de taalgrens, bij ons onderzoek in aanmerking.

OVERHESPEN.

Behalve Vlaamssprekende, komen ook Franssprekende bede-

vaarders de H. Donatus als patroon tegen bliksem, hagelslag en alle noodweer vereren.

In de parochiale kerk, toegewijd aan de H. Sulpitius, heeft zijn viering de laatste zondag van augustus, gevolgd door een oktaaf, plaats. Zijn beeld, hem als krijgsman voorstellende⁽³³⁾ en dat normaal in de rij tegen de muur staat, wordt te dier gelegenheid midden in de kerk uitgesteld, van kaarslicht voorzien en met bloemen versierd. Een processie, samengesteld zoals de H. Sakramentsprocessie, maakt te zijner ere de rondgang in de gemeente.

Te oordelen naar het ontvangsten- en uitgavenboekje, dateert de broederschap van de H. Donatus er ten minste van 1893, waarschijnlijk reeds van vroeger, doch uit de dokumenten, berustende in het kerkarchief, kan dit niet met zekerheid uitgemaakt worden. Wel vinden we er een brief van erkenning en toelating van de verering van de relikwie, Bisdóm Mechelen, 1772; nochtans, wordt de naam van de gemeente Overhespen er niet in vermeld.

Behalve toetredingen door de inwoners van Overhespen, zijn nog een 700-tal inschrijvingen uit gans Vlaanderen en uit gans Wallonië te noteren. Uit de verst afgelegene plaatsen verzoekt men om de inschrijving in de broederschap per brief.

In 't Nederlands-⁽³⁴⁾ en in 't Frans-opgestelde⁽³⁵⁾ litanies, tevens dienstdoende als lidkaart van de broederschap van de H. Donatus, worden bij de inschrijving of de jaarlijkse hernieuwing van de inschrijving, aan de gelovigen uitgereikt of opgestuurd.

Een modern prentje is eveneens voorhanden. Ongelukkig en niettegenstaande dat het beeld in de kerk de heilige als krijgsman voorstelt, wordt hij op het prentje als bisschop afgebeeld, zie afb. 19. Er bestaat dus verwarring tussen de H. Donatus-krijgsman en de H. Donatus-bisschop. Het prentje werd ontworpen en gedrukt door de PP. Benediktijnen, Abdij Cesarsberg, Leuven.

(33) Een zelfde beeld prijkt in de kerk te Neerhespen, doch aldaar vereenzelvigd als de H. Mauritius.

(34) Dubbelblaadje : LITANIE

VAN DE H. DONATUS

ten gebruike van de leden van de Broederschap van de H. Donatus, opgericht in de Parochiale Kerk van Overhespen.

Imprimi potest, Leodii 13-4-1954

P. MALMENDIER, Vic. Gen.

(zonder naam van drukker en zonder jaartal).

(35) Enkelblaadje : LITANIE EN L'HONNEUR DE S. DONAT.

Imprimi potest. — Leodii, 23-4-1954

P. MALMENDIER, Vic. Gen.

(zonder naam van drukker en zonder jaartal).

(Tekst op de achterzijde
van het prentje)

BROEDERSCHAP
ter ere van
SINT DONATUS

Wij roepen Sint Donatus aan om door zijn voorspraak beschermd te werden tegen bliksem, hagelslag en alle noodweer.

Lidgeld: 20 fr. per huisgezin of inrichting, tot herstel en versiering van de kerk.

Postch. 229.432, E.H. WERNERI, pastoor, Overhespen.

CONFRERIE

en l'honneur de

SAINT DONAT

Nous invoquons Saint Donat pour être protégés contre la foudre, l'orage, la grêle et autres troubles de ce genre qui peuvent survenir pendant l'été.

Cotisation annuelle: 20 fr. par famille ou établissement. Cette somme est destinée à la réparation et l'embellissement de l'église.

C.C.P. 22.94.32, Abbé WERNERI, curé, Overhespen.

Overhespen.

Th. Duez. O. S. B. del.

Sancte DONATE ora pro nobis

Afb. 19

Prentje van de H. Donatus
voorhanden te Overhespen.

(Copyright: PP. Benediktijnen, Leuven)

De zeldzame bedevaarders, gewoonlijk mensen uit de streek, die gedurende het jaar de relikwie van de H. Donatus willen vereren, wenden zich tot de pastorie. Door de band offeren ze geldstukken. Missen om van de schadelijke uitwerkselen van het onweder bevrijd te blijven, worden weinig of zelden besteld, maximum zijn er een 5-tal per jaar te noteren.

In Overhespen geldt de mening: « geen ongelukken met bliksem en hagel, we liggen tussen de Grote- en de Kleine Gete ». Dit

gezegde berust op de volksmening dat onweders niet gemakkelijk over 't water trekken. met andere woorden, de Grote- en Kleine Gete beletten dat het onweder tot boven Overhespen komt.

Inlichtingen : Z.E.H. Th. Wernerie, pastoor.

(Wordt voortgezet)

LEDE

Nieuw Bedevaartvaantje.

De paardenommegang te Lede grijpt plaats de tweede zondag na Pinksteren, de achtste dag van de begankenis, onder het octaaf van H. Sacramentsdag; in de loop van dit jaar namen er 221 ruiters aan deel; bij deze gelegenheid werd een nieuw bedevaartvaantje verspreid dat de vorm van een gelijkbenige driehoek vertoont. De zeven vaantjes die geproduceerd werden in « Bedevaartvaantjes in Oost-Vlaanderen », vertonen de traditionele vorm van een rechthoekige driehoek.

Het laatste vaantje brengt van links naar rechts : het gekroonde beeld van O.-L.-Vrouw van VII Weeën, de tekst « O.L.V. van Lede », de voorgevel van het heiligdom, de kop van een paard, langs de rand onderaan leest men : « O, wil, mijn kind, in 't lijden niet zo klagen, Gods zoete nood heeft meer dan bij gedragen! Er bestaan papieren en linnen exemplaren. Formaat : B. 200 mm., H. 350 mm. Veelkleurig vaantje, met brede blauwe rand rondom.

De laatste twee vaantjes brengen ons een kenmerk van de paardenommegang. Alle vaantjes tonen het beeld van de gevierde Onze-Lieve-Vrouw, het heiligdom en een smeekbede.

R. v. d. L.

Een merkwaardig gelegenheidsdruksel

De duizenden visite-, adres- en reclamekaarten, de nieuwjaars- en doodkaarten, de huwelijksaankondigingen, bidprentjes en menu's die sedert jaar en dag in de Bibliotheek van de Bond bewaard worden geraken traagjes maar zeker geklassificeerd en geïntariseerd, zodat het in een zeer nabije toekomst mogelijk zal zijn die verscheiden en waardevolle dokumentatie met vrucht te raadplegen.

Nu is het zo dat we onder die talloze lito's er één aangetroffen hebben die door zijn uitzonderlijke aard in geen enkel van de hogervermelde reeksen kan ondergebracht worden. We bedoelen een bedankingskaart met Franse tekst door Frans De Keukelaere aan zijn bureu aangeboden nadat dezen een brand helpen blussen hadden die in Frans zijn huis uitgebroken was.

Van artistiek oogpunt uit gezien kan deze veelkleurige met goud opgesmukte kaart nauwelijks een middelmatig maaksel genoemd worden, doch bekeken van uit de hoek van de folklorist verdient ze alleszins van dichterbij beschouwd te worden. Inderdaad. In de nacht van 11 op 12 november 1843 brak een brand uit in de werkplaats van een schilder-glazenmaker wonende aan de Lange Violettenstraat 33. Mogen we geloven wat de man — we noemden reeds zijn naam — op een reclamekaart meedeelt, dan bestond zijn zaak uit een « fabrique de verres peints, mousselines, verres mats » enz. enz. en een « magasin de verres-à-vitres, de diamants pour vitriers, etc. », was dus de kans groot dat een brand heel gemakkelijk een ramp zou kunnen worden. Gelukkig voor De Keukelaere, diens eigendom en de aanpalende woningen, kon een vreselijker onheil vermeden worden dank zij de spontane hulpvaardigheid van de natuurlijk zelf geïnteresseerde bureu. Uit een omstandig verslag, de woensdag volgend op de brand in de « Gazette van Gent » verschenen, knippen we deze regels : « De burgers welke terstond zijn toegelopen hebben hun best gedaen om de vlammen meester te worden welke reeds het groot magazyn van den heer De Keukelaere hadden aengetast. Het is aen hunne pogingen en zelfopofferings dat men het dempen van het vuur voor de aenkomst der sapeurs-pompier⁽¹⁾ te danken heeft gehad. » en verder : « Onder de personen welke zich in dezen brand onder-

(1) Het moet gezegd dat de kazerne van de brandweer niet zo ver verwijderd was van de plaats van de brand; ze was inderdaad gelegen bij de Watermolenbrug (nu gedenkteken Fr. Laurent). Het spreekt vanzelf dat men de pompier zelf moest gaan halen en dat deze zich te voet naar de brand moesten begeven.

scheyden hebben moeten byzonderlyk genoemd worden den heer van den Abeele en zyne twee zonen Nicolaes en Pieter, alle drie huyschilders op den Brabanddam woonende.»

De geteisterde schilder moet zodanig onder de indruk van het gebeurde geweest zijn en zal zich zodanig verplicht gevoeld hebben tegenover zijn bureu dat hij deze laatsten een bewijs van zijn dankbaarheid heeft willen geven. Ontwierp hij zelf de kaart of liet hij de tekenaar zo maar zijn eigen zin doen, we weten het niet; wat we wel weten blijkt reeds bij een eerste oogopslag : de tekenaar heeft bij het in beeld brengen van het blussingswerk zijn fantasie de teugel laten vieren. Heel aanschouwelijk voorgesteld is het scheppen van het water uit het toenmaals nog bestaande Oud Scheldeke en het van hand tot hand overgeven van de lege of volle brandemmers⁽²⁾ en huishoudemmers. Het aandragen van ladders en het hanteren van bijl en houweel door de ijverigsten van de bureu zullen ongetwijfeld het blussen vergemakelijkt hebben, doch of de gebuurte over een brandspuit⁽³⁾ beschikt heeft, die op de koop toe bediend werd door een heer gekleed in rok en met de buis op het hoofd; dat zal wel uit de duim gezogen zijn. Even overdreven voorgesteld zijn het brandend huis, het in veiligheid brengen van het huisraad en het slottoneeltje ons tonend hoe vrouw, kind en hond het onder de blote hemel moeten stellen op een koude novembernacht. De versiering van de kaart bestaat uitsluitend uit bladeren en twijgen — gestileerde en andere — en enige attributen van de dekoratieschilder. De tekst laat aan duidelijkheid niets te wensen over.

Veel anderen hadden hun bureu op een meer gewone manier bedankt : ze hadden hen in de herberg vergast op een borrel en een pint. Onze schilder-glazenmaker had een meer originele bedankingsformule bedacht. We vragen ons af of het in de 19e eeuw het gebruik of de mode geweest is door middel van geïllustreerde lito's zijn vrienden en bureu te danken voor bewezen diensten en verleende hulp in de nood. Het voorhanden zijn van één enkel gelegenheidsdruksel volstaat heel zeker niet om het bestaan van een gewoonte te veronderstellen. Inderdaad maakt één zwaluw nog geen zomer. Of zijn we gerechtigd te besluiten dat de alleszins

(2) Op het einde van de 18e eeuw beschikte het Stadsbestuur over 480 lederen brandemmers. Twee van die emmers worden bewaard in het Museum voor Folklore; een ervan dagtekt van 1556. Het loont de moeite die voorwerpen van diĳterbij te bekijken.

(3) De eveneens in het museum ondergebrachte brandspuit gelijkt vonderwel op die afgebeeld op de bedankingskaart.

AUX VOISINS

Qui lui ont prêté leur salutaire intervention
DANS LA NUIT DU 11 NOVEMBRE
1843.

F. DE KEUKELAERE,

RECONNAISSANT.

LITH DE L. DEFFERREZ SABLON 10 GAND

sympatieke handeling van onze Frans De Keukelaere een unicum betekent in het beoefenen van de dankbaarheid?

Dat onze vrienden verzamelaars hun albums en andere reeksen kaarten nog maar eens nauwkeurig bekijken; wie weet of zij geen andere dan de door ons gepubliceerde bedankingskaart uit de vergetelheid opdelfen⁽⁴⁾.

M. VAN WESEMAEL

- (4) Onderhavig nummer van Ovl. Z. was reeds persklaar toen we in het Prentenkabinet te Brussel een kaart in handen kregen, (12 cm × 9 cm) die onwillekeurig doet terugdenken aan het druksel dat we hierboven behandelden. De tekst

A mes amis
VICTOR LEMAIRE
reconnaissant

wordt met zwier omlijst door twee met veel smaak gestileerde diervormen met lange kronkelende slangvormige lichamen; tussen de naar elkaar kijkende rugkrommingen prijkt een duifachtig vogeltje. Zwierige arabesken, ragfijne spiraaltjes en andere tierelantijntjes brengen nog meer leven in de reeds beweglijke allure van de kompositie. Het is wel jammer dat Lemaire niet meedeelt welke de reden is van zijn dankbaarheid jegens zijn vrienden; een reden moet zonder twijfel aanwezig geweest zijn. Het feit dat V. Lemaire zelf de lito samenstelde en op steen zette laat toe te veronderstellen dat ook De Keukelaere in meerdere of mindere mate zal meegewerkt hebben aan het in beeld brengen van de brand: de op zijn kaart aangebrachte penselen en palet zullen wel de zijne geweest zijn.

Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie

(22^e Vervolg)⁽¹⁾

AARDBEIENFEEST. Sz. — Het aardbeienfeest te Melsele. — Het Laatste Nieuws, 27/5/1958.

(Het offeren der eerste aardbeien aan O. L. Vr. van Gaverland op Pinksteren, 's namiddags. De eerstelingen werden verkocht ten bate van de kapel.)

AJUINMARKT. X. — Nationale Ajuinmarktkermis te Ledeberg. Een fel toegejuichte lichtstoet. — Het Laatste Nieuws, 1/9/1958. Geïllustreerd.

(De ajuinmarktkermis te Ledeberg had plaats op zondag, 31 aug. 1958, met lichtstoet en praalwagens.)

IDEM. Abeele-Bellon (Lic. R. van den). — Lichtstoet en Ajuinmarkt te Ledeberg. Oost-Vlaanderen, 7e jg., nr 4 (1958), blz. 82-83. Geïllustreerd.

St. ALDEGONDIS. Abeele-Bellon (Lic. R. van den). — Mespelare. — Oost-Vlaanderen, 7e jg., nr 4 (1958), blz. 84-85. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de « paal » (kaak) en vooral van de kerk van St. Aldegondis te Mespelare. Bekende bedevaartplaats.)

St. ANNA. Roobaert (E.). — Bottelare in het Land van Rode. — Oost-Vlaanderen, 7e jg., nr 5 (1958), blz. 104-105. Geïllustreerd.

(Over de verering van St. Anna en korte beschrijving van de kerk te Bottelare.)

IDEM. Giraldo (Walter). — Een Brugse jongen te Bottelare geboren. 1642. — Biekorf, 59^e jg., n^r 8 (1958), blz. 241-244.

ANSJOVIS. Wilde (Z.E.H. Joz. De). — Kieldrechtse Ansjovis. — Het Land van Beveren, 1^e jg., n^r 1 (1958), blz. 15.

(2 berichten uit de « Gazette van Gent » van 15/12/1785 en 6/3/1786 over de verkoop van ingelegde Kieldrechtse ansjovis te Gent en te Brugge door Wase visverkopers.)

APOSTELBROKKEN. X. — Rupelmonde et son château, rendez-vous touristique sur l'Escaut. — Flandre Orientale (Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen), 1958, blz. 24-26. Geïllustreerd.

(Drie illustraties over het werpen van de Apostelbrokken op Witte Donderdag.)

(1) Zie Oostvl. Zanten XVI (1941), 119, 166; XVII (1942), 114, 190; XVIII (1943), 91; XIX (1944), 19, 69; XXI (1946), 22; XXII (1947), 21; XXIII (1948), 7, 72; XXIV (1949), 111; XXV (1950), 73; XXVI (1951), 90; XXVII (1952), 19, 123; XXVIII (1953), 105; XXIX (1954), 150; XXX (1955), 47; XXXI (1956), 60; XXXII (1957), 106; XXXIII (1958), 123.

IDEM. To. — «Apostelbrokken» vlogen in het rond te Rupelmonde. — **Het Laatste Nieuws**, 5/4/1958.

(Benevens de traditionele voetwassing en het werpen der Apostelbrokken, in 1958 het gevangen zetten van de «waterduvel» en het opdienen van een apostelmaal.)

BARGIE. Pauwels (Ch.). — Gentse bargie verdween vijftig jaar geleden. — **Het Laatste Nieuws**, 27/6/1958.

(In 1908 werd de bekende bargie of trekschuit, die gedurende meer dan twee eeuwen het reizigersverkeer tussen Gent en Brugge had verzekerd, openbaar verkocht.)

BEDEVAARTEN. Linden (Lic. Renaat van der). — Bedevaartvaantjes in Oost-Vlaanderen. — Gent, Drukk. Erasmus, 1958. In eigen beheer (Zottegem, Godveerdegemstraat, 15). Prijs: 450 F.

(Zie bespreking (J. Pieters) in Ovl. Zanten, 33e jg., 1958, blz. 183-184.)

BEGIJNHOVEN. X. — Gand, ville des béguinages. — Flandre Orientale (Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen), 1958, blz. 5-7. Geïllustreerd.

IDEM. Hoorebeke (J. van). — Het Museum van het Groot-Begijnhof te St.-Amandsberg. — Oost-Vlaanderen, 7e jg., n^r 1 (1958), blz. 13-15. Geïllustreerd.

BIERFEESTEN. Oe. — Adriaan Brouwerfeesten te Oudenaarde. Optocht in aanwezigheid van Keizer Karel. — **Het Laatste Nieuws**, 1/7/1958.

(Verslag over de Adriaan Brouwerfeesten met historische optocht, die plaatsgrepen te Oudenaarde op zaterdag, 28 juni 1958.)

BLOEMENFEESTEN. Wm. — Nabij de trotse waterburcht. Laarne kent opnieuw zijn Begoniadagen. — **Het Laatste Nieuws**, 18/8/1958. Geïllustreerd.

(Over het begoniafestival aldaar op zondag, 17/8/'58.)

IDEM. R. V. — Minister Houben opende het feeëriekke Begoniafestival te Lochristi. — **Het Volk (Gent)**, 24/8/58. Geïllustreerd.

(Over het bloemenfestival te Lochristi, geopend op zaterdag, 28/8/1958.)

BLOEMENOPTOCHTEN. Z. N. — De zesde Bloemencorso te Gent. Een zee van prachtige kleuren. — **Het Laatste Nieuws**, 8/9/1958.

(De zesde Gentse bloemencorso ging uit op zondag, 7/9/1958.)

IDEM. Gf. — Achtste Bloemenstoet te St.-Gillis-Dendermonde. Duizenden bezoekers. — **Het Laatste Nieuws**, 1/9/1958.

(Die welgeslaagde bloemenoptocht ging uit op zondag, 31 aug. 1958.)

BLOEMENTEELT. X. — Les champs de bégonias et l'horticulture gantoise. — Flandre Orientale (Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen), 1958, blz. 11-13. Geïllustreerd.

BOERENHANDSCHRIFTEN. Gerven (R. van). — Een oud Boerenhandschrift. — Het Land van Beveren, 1e jg., n^r 1 (1958), blz. 25.

(S. geeft een uittreksel uit het « Reckenboek » van Cornelis Martinus de Schrijver, uit Kallo, over de strenge winter van 1790 en richt een oproep tot het verzamelen en bewaren van dergelijke oude familiehandschriften, die belang hebben voor het volksleven.)

BROEDERSCHAPPEN. Velde (Fr. Van de). — Broederschap van O.L. Vrouw van Halle te Verrebroek. 1714-1931. — Het Land van Beveren, 1^e jg., n^r 4 (1958), blz. 116-117.

BROUWERIJEN. — Zie Molens.

CIRKUSMUSEUM. Vandevelde (M. J.). — Cirkusreliëken worden te Oudenaarde bewaard. — Oost-Vlaanderen, 7^e jg., n^r 1 (1958), blz. 6-8. Geïllustreerd.

(Over het cirkusmuseum van J. Dugardeyn te Oudenaarde.)

COCK (ALFONS DE). Dt. — Wetenschappelijke Folklore ontstond te Denderleeuw. Alfons de Cock, grondlegger. — Het Laatste Nieuws, 24/4/1958. Portret van A. de Cock.

(Over het folkloristisch pionierswerk van Alf. de Cock.)

DORPSLEVEN. Brouwer (J. de). — Bijdrage tot de geschiedenis van Denderleeuw. Het Dorpsleven vanaf de Franse revolutie. — Het Land van Aalst, 10^e jg., n^r 6 (1958), blz. 385-402.

(Hoofdzakelijk over het politieke leven. Bijnamen der partijen, « de Kastars » en « de Koteraars », « de Roelanders »; een politiek liedje (omstreeks 1894); een volksgezegde: « Leeuwbrug de pracht, Huizegem de macht ».)

DUIVELSAGEN. Meyer (M. de). — Duivelsagen. Dokumenten uit de enquête betreffende de Volkskunde-atlas. — Overdruk uit het Jaarboek VIII, 1955, van de Nationale Kommissie voor Folklore. 1957, blz. 2-36.

(Voor Oost-Vlaanderen: 1) De duivel en het kaartspel: één sage uit Wetteren. 2) De duivel als knecht: sagen uit Baaigem en Nederbrakel. 3) De duivel achtervolgt of plaagt en berokkent schade: sagen uit Nevele, Aalst, Michelbeke, Leeuwergem. 4) Van heksen en andere personen met duivelse streken: vier sagen uit Aalst.)

EX-VOTO. E. N. — Krokodil als ex-voto. — Biekerf, 59^e jg., n^r 8 (1958), blz. 256.

(Over de krokodil opgehangen in de kapel van O. L. Vrouw van Kerselare te Edelare en ook over die van de St.-Wulfrankapel te Abbeville-Somme.)

FEESTOPTOCHTEN. Hoorebeke (Emiel van). — Een nieuwe stoet te Assenede. Festival de Vlaamse Folklore op 13 juli a.s. — Oost-Vlaanderen, 7^e jg., n^r 3 (1958), blz. 67.
(Samenstelling van de optocht.)

FITEL. Oe. — De « Aloude Koddige Fitel » trok eens te meer door Eine. Bont vertoon op luide bijvalskreten onthaald. — Het Laatste Nieuws, 25/9/1958. Geïllustreerd.
(De meer dan honderdjarige « Koddige Fitel » ging uit op maandag, 22 sept. 1958. Zie ook « De Gazet » (Antwerpen) van 25/9/58. Geïllustreerd.)

FIERTEL. Merckt (Gaston van de). — Un évènement critique dans l'histoire du Fiertel. 1717-1719. — Ann. v. d. Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde. VII, 1958, 79-115.
(Over de interdictie van de Aartsbisschop van Mechelen in 1718, wegens de woelingen voorgevallen in 1717 bij het uitgaan van de Fiertel. Die interdictie werd ingetrokken in 1719.)

FOLKLORE-MUSEUM. Bossche (Lic. N. van den). — Het Egmondomein te Zottegem. Oost-Vlaanderen, 7^e jg., n^r 1 (1958), blz. 12. Geïllustreerd.
(Over het nieuwe lokaal van het Museum voor Oudheidkunde, Geschiedenis en Folklore, het kasteel van Egmont, te Zottegem.)

FOLKLORE-MUSEA. Schmidt (Leopold). — Auf der Suche nach der verlorenen Volkskunde. 3. Bericht über eine Frühlingsreise 1958 zu den Sammlungs- und Forschungsstätten der Volkskunde in Flandern. — Oesterreichische Zeitschrift für Volkskunde, B. 61, H. 4, Wien, 1958, blz. 319-328.
(Over de musea, inz. de folklore-musea, van Brugge, Gent, Antwerpen, het seminarie voor volkskunde aan de Rijksuniversiteit te Gent, de werking van de Bond der Westvl. en ook van die der Oostvl. Folkloristen.)

GEBAK. Graft (Dr C. Catharina van de). — Nederlands Brood op christelijke feestdagen. — Volkskunde, 53^e jg., n^r 4 (1958), blz. 177-188.
(Gegevens voor O.-Vl. uit Geraardsbergen, Rupelmonde, Aalst, Gent.)

GERECHTEN. Zie Volkshumor.

ST. GREGORIUS. C. P. B. — Sint Gregorius en de schoolkinderen. — Biekerf, 59^e jg., n^r 8 (1958), blz. 252.
(Vroegere schoolgebruiken op St.-Gregoriusdag (12 maart) in de Leiestreek.)

HANDBOOGGILDEN. Pede (Ere-notaris), — De Sint-Sebastiaansgilde te Oudenaarde. — Oost-Vlaanderen, 7^e jg., n^r 3 (1958), blz. 62-64. Geïllustreerd.
(Korte historiek van het nog bestaande Koninklijke Gilde.)

HANSKE DE KRIJGER. Raepsaet (L.). — Hanske de Krijger, oudste burger van Oudenaarde. — Oost-Vlaanderen, 7e jg., n^r 6 (1958), blz. 136-137, 1 ill.

(Over het beeld van de krijgsknecht, dat boven op het belfort van Oudenaarde prijkt als trouwe wachter der stad, sedert 1531.)

HEEMKUNDIG MUSEUM. X. — Le Musée régional de Renaix et le souvenir de la famille Snoeck. — Flandre Orientale (Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen), 1958, blz. 19-21, 22. Geïllustreerd.

(Beschrijving van het heemkundig museum te Ronse en enkele gegevens over de Ronsese musikoloog en verzamelaar van muziekinstrumenten Notaris Cesar Snoeck.)

HEILIGENNAMEN. Huisman (J. A.). — Etymologisering van Germaanse heiligennamen als legenden- en cultusvormende factor. — Med. van de Ver. voor Naamkunde te Leuven en de Kom. voor Naamkunde te Amsterdam, 34^e jg., n^r 2-4 (1958), blz. 127-137.

(Over de grote rol van de volksetymologie der namen en vooral der Germaanse bij het ontstaan en de ontwikkeling der legenden en de ontplooiing van de kultus der betrokken heiligen, inz. in de Middeleeuwen.)

HERBERGEN. Goethem (Remy van). — Nieuwkerken-Waas. — Ann. v. d. Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, D. 62, 2^e afl. (1958), blz. 185-228. Geïllustreerd.

(Zie hoofdstuk: De Herbergen te Nieuwkerken in 1779, blz. 204-209.)

ST. HERMES. Cambier (A.). — Gids voor de St.-Hermescrypte te Ronse. — Ann. v. d. Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde, VII, 1958, 47-78. Geïllustreerd.

IDEM. Rx. — De eeuwenoude Fiertelommegang te Ronse. Vereering van St. Hermes, schutshelige der stad. — Het Laatste Nieuws, 26/5/1958. Geïllustreerd.

IMPE. Brouwer (J. de). — Geschiedenis van Impe. Toponymie van Impe. — Het Land van Aalst, 10^e jg., n^r 1-2 (1958), blz. 1-134.

(Beide studiën samengebundeld werden door het Davidsfonds met de August de Reesprijs 1957 bekroond. Interessant voor de folklorist zijn vooral de rubriek « Devoties » (blz. 54) en het hoofdstuk V gewijd aan het volksleven (blz. 89-95) en onderverdeeld in: 1) de volksgeest, 2) de volksontspanning, 3) het volksgeloof, 4) de volksgebruiken, 5) de volksremedies, 6) de volksgezegden.)

INKT. Bernaers (Pieter). — Oude Recepten om inkt te maken. — Het Land van Beveren, 1^e jg., n^r 1 (1958), blz. 14.

(4 recepten uit het « Memoriaal », register uit het archief van Beveren.)

KANONNAMEN. A. V(iaene). — Grote Griete en Dulle Magriete als namen van donderbussen in de 15^e eeuw. — Biekerf, 59^e jg., n^r 1 (1958), blz. 5-7.

(Reeds in 1411 gebruikten de Vlamingen, waarschijnlijk de Gentenaars, onder hertog Jan zonder Vrees een grote donderbus, « grosse Griele » genoemd in de Franse bronnen.)

KARNAVAL. X. — Merkwaardige Karnavalviering te Assenede. Een groot opgezette stoet. — Het Laatste Nieuws, 16/1/1958. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de ontworpen optocht, die zou uitgaan op 16 febr. 1958.)

IDEM. Au — Prins Karnaval verkozen te Aalst. De 27-jarige Senor Alostino. — Het Laatste Nieuws, 11/2/1958. Geïllustreerd.

In hetzelfde n^r : Hx. — Reeds Karnavalvreugde te Hamme. Prins Marcel I heeft de wind in de zeilen. Geïllustreerd.

In het n^r van 17/2/1958 : Demey (A.). — Karnaval bezegelde het huwelijk van Dirk Martens en Miss Amerika te Aalst. Poging tot diefstal van het « Ros Balatum » mislukt. Geïllustreerd.

Pauwels (Ch.) — Narren en zotten vieren te Assenede.

(Het gebruik van de varkensblaas werd er in ere hersteld.)

Wm. — Grootse viering na jaren onderbreking in Wetteren.

KINDERSPELEN. Durme (A. Van). — Vroegere Wetteuse Kinderspelen. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5^e jg. (1958) n^r 1, blz. 12; n^r 2, blz. 30-31, n^r 3, blz. 46-47.

IDEM. Arens (Lic. Hugo). — Kinderspel en Kinderlust. — Nederlands Volksleven « Eun - dum - don sidere! » — N^r (1958), blz. 132-135.

(Enkele beschouwingen bij gelegenheid van het verschijnen een halve eeuw geleden van het achtste en laatste deel van « Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederiand » door A. de Cock en Is. Teir.inck. Over de evolutie van sommige kinderspelen. Er valt ook nog wat aan te vullen op het lokaal plan wat de kinderspelen betreft. Over de prestaties van onze bond op dat gebied.)

IDEM. Hills, Jeanette. — Das Kinderspielbild von Pieter Bruegel dem Aeltern (1560). Eine volkskundliche Untersuchung. — Veröffentlichungen des Oesterreichischen Museums für Volkskunde, B. X, Wien, 1957, 79 blz. met uitslaande reproductie van het schilderij.

(Zie bespreking (Prof. Dr. P. De Keyser) in Ovl. Zanten, 34^e jg., 1959, blz. 166-167.)

KON. BELG. KOMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE. Foncke (Robert). — Bij de instelling van de Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde. — De Vlaamse Gids, 42^e jg., n^r 1 (1958), blz. 26-32.

SINT KORNELIUS. Vandeputte (J.). — Sint-Kornelis-Horebeke. — Oost-Vlaanderen, 7^e jg., n^r 1 (1958), blz. 10-11. Geïllustreerd.

(Beschrijving van dorp en kerk. Over de bedevaart naar St. Kornelius. Als illustratie : het bedevaartvaantje.)

IDEM. Gt. — De verering van de Heilige Kornelius te Denderbelle tijdens de Pinksterdagen. — Het Laatste Nieuws, 25/5/1958.

MARKTEN. Ridder (C. De). — De Markt van Sint-Niklaas. — Oost-Vlaanderen, 7^e jg., n^r 4 (1958), blz. 75-76 en 79. Geïllustreerd met tekeningen van J. Belpaire.

(Over de donderdagse markt, de mei- en de winterjaarmarkt.)

IDEM. Veeckman (J.). — Bloemenpracht op de Kouter. Tijl Uilenspiegel op de Vrijdagsmarkt. — Het Laatste Nieuws, 13/6/1958. Geïllustreerd.

(Korte historiek van de bloemenmarkt op de Kouter, die bestaat sedert 1772, toen de hovenier Toontje Verstuyft er op een junizondag zes potjes balsamien verkocht, en van de bloemenhandel te Gent. Handelt verder over het kampioenschap der demonstreerders, gepaard met braderij, op zaterdag, 19 juli, op de Vrijdagsmarkt.)

IDEM. Janssens (A.). — Iets over de oude weekmarkt te Nevele. — Appeltjes van het Meetjesland. D. IX, 1958, 159-162.

MASTKLIMMING. V. — Mastklimming op een schip. Gent, 1497. — Biekorf, 59^e jg., n^r 11 (1958), blz. 382.

(Uit « Excellente Cronike van Vlaenderen » ed. 1531, blz. 291 v.)

MOLENS. Brouwer (J. de). — Zo groeide Hofstade. B) Sociaal-Economische Evolutie. — Het Land van Aalst, 10^e jg., n^r 3 (1958), blz. 155-182. Geïllustreerd.

(In deze sociaal-economische studie talrijke gegevens over molens en brouwerijen, over het weven en spinnen als huisnijverheid in de 17^e en 18^e eeuw.)

IDEM. Velde (Frans van de). — De verdwenen windmolen te Verrebroek. — Het Land van Beveren, 1^e jg., n^r 2 (1958), blz. 36-38.

(Over de staakmolen op de wijk Het Zwaantje te Verrebroek, afgebroken in 1931.)

IDEM. Abeele (Hugo van den). — De eeuwenoude Coorenwintmeulen van St.-Martens-Latem. — Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde. D. XXV, 1958, 101-110, 2 ill.

(Toespraak gehouden ter gelegenheid der inwijding, na herstel van de molen, op 17 november 1957.)

MUZIEKMAATSCHAPPIJEN. Veeckman (J.). — De Koninklijke Harmonie St.-Cecilia te Melle. Bij een honderdjarig jubileum. — Het Laatste Nieuws, 11/7/1958. Geïllustreerd.

(Het honderdjarig bestaan van deze harmonie werd gevierd op zondag, 13 juli 1958. Kort geschiedkundig overzicht. Portret van dh^r L. M. Lybaert, voorzitter en 70 jaar muzikant.)

SINT NIKLAAS. Sz. — Blijde Intrede van grote Kindervriend te Sint-Niklaas. Een bont vertoon. — Het Laatste Nieuws, 21/10/1958. Geïllustreerd.

(Over de 3^e Sinterklaasoptocht op zondagnamiddag, 19 okt. 1958, te Sint-Niklaas.)

O. L. VROUW. X. — Twee nieuwe Maria-kapellekens gewijd te Zaffelare. — De Gentenaar, 18/8/1958.

(Op de wijk Voor-Bommel en in de Rechtstraat.)

IDEM. X. — O.L. Vrouw ten Doorn. Moregem (Oudenaarde). — Mariaal Tijdschrift (Gent), 29^e jg., n^r 4 (15 sept. 1958), 2 ill. : voorgevel der kapel, mirakelschilderij.

(Bondige geschiedenis der kapel, verspreidingsgebied der verering, legenden over het ontstaan en over het mirakelschilderij, alsook over de rib van een monsterachtig dier, die nog in de kapel hangt.)

IDEM. X. — Vlaanderen - Land van Maria. — Moeder van goede Raad. (Uitg. PP. Augustijnen, Gent,) n^r 5, sept.-okt. 1958, blz. 6-8, 1 ill.

(Over de beelden van O. L. Vr. van Halle — links tegen de muur van de Augustijnenkerk te Gent en van O. L. Vr. van Schreiboorn. De legende van het eerste beeld, dat ongeschonden uit de oven kwam, waarin het als brandhout gestoken werd.)

IDEM. S. L. — Lebbeke en zijn Jubeljaar. Het ontstaan der parochie. — Het Volk (Gent), 22/10/1958. Geïllustreerd.

(De parochie Lebbeke werd opgericht in 1108. De bekende legenden aan de bouw van de kerk verbonden.)

OSSCHAART. Hx. — Toen « Osschaert » de Hamse Wuitens op de rug sprong. Kwelduivel hield de wacht aan de Twee Bruggen. — Het Laatste Nieuws, 26/12/1958. Geïllustreerd.

(Foto van het oud kapelletje op het Twee-Bruggenplein te Hamme.)

OUDEJAARSGEBRUIKEN. — Zie Volkshumor.

PAARDENOMMEGANG. X. — Aloude paardenommegang en ruitersommegang te Vosselare, een stukje folklore op St.-Pietersdag. — De Gentenaar (dagblad), 2/7/1958.

(Kort relaas van het verloop van de paardenommegang doorheen de gemeent^e.)

PASTOORSAANSTELLING. Bernaers (Pieter). — Aanstelling van E. H. Constantinus De Backer, als pastoor te Doel, op 2 oktober 1822. — *Het Land van Beveren*, 1^e jg., n^r 1 (1958), blz. 18.
(Uittreksel uit de « Gazette van Gent » van 3 okt. 1822.)

PAULATEM. Hellebaut (Georgette). — Paulatem, in het Land van Gavere. — *Oost-Vlaanderen*, 7^e jg., n^r 6 (1958), 138-139, 2 ill.
(Over de kerk, de volksdevotie voor St. Gangulfus, de volksspelen, de spotnamen.)

PLAATSNAMEN. Brouwer (J. de). — Toponymie van Lede. — *Het Land van Aalst*, 10^e jg., n^r 4 (1958), blz. 199-336, met uitslaande kaart.

IDEM. Vangassen (H.). — Plaatsnamen te Ninove. Bossen, onbebouwd en bebouwd land. — *Het Land van Aalst*, 10^e jg., n^r 5 (1958), blz. 337-351.
(Over de namen van bossen, woeste gronden, over de verschillende benamingen voor bouwland en van besloten percelen, lochtingen en grensafbakeningen.)

IDEM. — Zie Impe.

POPPENSPEL. Keyser (Prof. Dr P. de). — De speelpoppen. Een internationaal congres te Luik. — *Het Laatste Nieuws*, 18/8/1958.
(Zie ook « Het poppenspel is niet dood », door Prof. Dr P. de Keyser in « De Zweep », 7/9/1958, blz. 11. Geïllustreerd.)

POSTWEZEN. An. — De ontwikkeling van het Postwezen te Aalst. Van de « Diligencies » tot heden. — *Het Laatste Nieuws*, 28/5/1958.
(Naar aanleiding van de tentoonstelling van het postwezen gehouden te Aalst, in de stadsfeestzaal, in mei 1958, dit overzicht van de ontwikkeling van het post- en vervoerwezen aldaar van in de 18^e eeuw af: de postbestellers voor eigen rekening, de houders van « publieke voituren », gekende afspanningen, de post op onze dagen.)

PRIMUSSEN. Pauwels (Ch.). — Primussen, nu en vroeger (te Gent). — *Het Laatste Nieuws*, 27/6/1958.

RAPENRALLY. X. — Bij de Rapenrally naar Rupelmonde. — *De Standaard (Dagblad, Brussel)*, 12/12/1958, 1 ill.
(Deze folkloristisch getinte Rapenrally ging uit te Rupelmonde op zondag, 14 dec. 1958. De folklore van de raap. Spreuken en gezegden rond de raap. De raap in de heraldiek. De sage van Keizer Karel en de raap.)

REDERJKERS. Rouck (Germain de). — De Rederijkers te Ronse in de 17^e eeuw. — *Ann. v. d. Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde*, D. VII, 1958, 19-30.

IDEM. J. W. Mars e Lare. — 1) Rederijerskamers. 2) Rederijerskamers te Wetteren. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5e jg., n^r 3 (1958), blz. 38-43.

REUZEN. Meurant, René. — Les géants de cortège en Belgique. — Le Folklore Brabançon, n^r 138 (juni 1958), blz. 199-638. Rijk geïllustreerd.

(Over de oude reuzen, meest processiereuzen of mytologische figuren; over degenen die vervaardigd werden sedert het einde der XIXe eeuw, helden uit de lokale sagen (stedebouwers), historische personen of volkstypen, andere nog die symboliseren de lokale nijverheid, de kleine ambachten of landbouwprodukten. Verder over de reuzedieren en over de voornaamste wijzigingen in de bouwtechniek der reuzen, over reuzendopen en huwelijken. Talrijke vermeldingen en afbeeldingen van Oostvl. reuzen, o.a. van Aalst, Dendermonde, Gent, Geraardsbergen, Ronse, Sint-Niklaas.)

IDEM. D'Huyvetter (R.). — Kruishoutem krijgt zijn reuzen. — Cultureel Jaarboek van de provincie Oost-Vlaanderen, 6^e jaar, 1952. Gent, 1957, blz. 324-334.

(Omstandig verslag over het huwelijk der reuzen Pier en Mie op 31 augustus 1952.)

IDEM. X. — In het Rijk der Groten. « Jack de Pompier » uit Wetteren. — Het Laatste Nieuws, 24/1/58.

(Jack, de reuzenpompier van Wetteren (1956), werd tot koning der reuzen uitgeroepen van de reuzenstoet, die te Elsene uitging in sept. 1957. Elk jaar wordt te zijner ere, door de vriendenkring van de brandweer, een « suikerbonenworp » ingericht. Portret in Het Laatste Nieuws van 31/1/58.)

IDEM. Zh. — Kavalkade te Zelzate. Reusachtige belangstelling voor Hugo en Eglina. — Het Laatste Nieuws, 14/4/1958 en 15/4/1958. Geïllustreerd.

(Over de jubileumrondgang der Zelzate kavalkade op zondag, 13 april 1958, met de reuzen Hugo en Eglina. De reuzin was enige dagen te voren geschaakt geworden, maar werd tijdig terugbezorgd met twee jonge spruiten: Montjen en Achielken.)

IDEM. Ap. — Adegem. Folklore en Bloemfestival. — Het Laatste Nieuws, 17/7/1958. Geïllustreerd.

(Ter gelegenheid van de jaarlijkse zomerkernis op zondag, 13 juli 1958, bloemenstoet met de blijde intrede van de Adegemse reuzen Gratiaan en Hermelinde.)

IDEM. Oe. — Reuzenhuwelijk te Ename. — Het Laatste Nieuws, 5/8/1958. Geïllustreerd.

(Op zondag, 3 aug. 1958, had te Ename het huwelijk plaats van de reuzen van de wijk « Smeer-Op » Berty van Blijveghem en Bette van Geerenhouwghem, met folkloristische optocht. Zie ook: De Gentenaar (dagblad) van 5/8/1958.)

IDEM. Nj. — De Reuzenomwegang trok door de gemeente. — Het Laatste Nieuws, 27/5/58. Geïllustreerd.

(Te Beveren (Waas) trokken de reuzen Wouter van Beveren en Joanna van Beveren, met de reuzen van Gavere, Assenede en Gent, door het dorp in de jaarlijkse omwegang.)

IDEM. X. — Groot folkloristisch feest te Wetteren. Doopplechtigheden van klein Reuzinneke. — De Gentenaar (dagblad), 12/8/1958. Geïllustreerd.

(De reuzen Piroen en Cesarine van de wijk « Molenhoek » werden verrijkt met een reuzinneke : Marioleintje, plechtig gedoopt op zondag, 10 aug. 1958. Utdeling van suikerbonen, rondgang in de gemeente. Zie ook : « Het Volk » (Gent), 11/8/1958.)

IDEM. H. G. — « De Reus is dood, leve de reus ». 't Pintenierke met statige luister begraven in De Pinte. — Het Volk (Gent), 11/8/1958, 1 ill.

(Bij gelegenheid van het 3^e oogstfeest, op zondag, 10 aug. 1958, greep te De Pinte de plechtige uitvaart plaats van de verongelukte lokale reus in de aanwezigheid van een tiental reuzen uit de omgeving. De foto stelt de versierde wijtewagen voor, waarop 't Pintenierke ligt. Zie ook : « De Gentenaar » (dagblad) van 11/8/58.)

IDEM. X. — Honderd reuzen dansen op de Heizel. Een kleurrijke optocht door de lanen. — Het Laatste Nieuws, 1/9/1958. Geïllustreerd.

(Beknopt verslag over de optocht der reuzen op de wereldtentoonstelling te Brussel, op zondag, 31 aug. 1958, waaraan talrijke Oostvl. reuzen deelnamen. De reuzen waren verdeeld in 4 groepen : de fantasie-reuzen, degenen die plaatselijke specialiteiten uitbeelden, de legendarische en historische reuzen, de oude reuzen. Als illustratie : De Langeman van Hasselt. Voor illustraties zie ook nog H. L. N. van 2/9/58.)

ROS BEIAARD. X. — L'Ommegang du « Ros Beiaard » et la grand'place de Termonde. — La Flandre Orientale (Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen), 1958, blz. 27-28, 32. Geïllustreerd.

IDEM. Schellekens (Ridder Emmanuel). — Het Ros Beiaard te Dendermonde. — De Toerist, 37^e jg., n° 11 (1958), blz. 410-413. Geïllustreerd.

IDEM. Demey (A.). — Geharnaste Heemskinderen bereden het Ros Beiaard te Dendermonde. « Ons Peird » weerstond schitterend spervuur van soldeniers. — Het Laatste Nieuws, 30/6/1958. Geïllustreerd.

(Omstandige beschrijving van de omwegang met het Ros Beiaard te Dendermonde op zondag, 29 juni 1958.)

ROUWPRENTEN. Brussel (K. Van). — Doodsbeeldekens. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5^e jg., n^r 2 (1958), blz. 28-29.

(Naar aanleiding van de rijke verzameling rouwprenten uit het Folkloremuseum te Wetteren.)

SAGEN. Wm. — Het Kasteel van Laarne. Legenden en spookverhalen. — Het Laatste Nieuws, 30/5/1958. Geïllustreerd.

(De volgende sagen worden megedeeld: De bende der Mollen-Tempeliers. Pannekoeken voor de soldaten. De verborgen Goudschat.)

SPREEKWOORDEN. Grauls (Jan). — Volkstaal en Volksleven in het werk van Pieter Bruegel. — Antwerpen, N.V. Standaard-Boekhandel, 1957, 223 blz. Geïllustreerd met 22 buitentekstplaten en 2 afb. in de tekst.

(Zie bespreking (F. V. Es) in Ovl. Z., 33^e jg., n^r 1 (1958), blz. 7.)

IDEM. Grauls (Jan). — Uit de spreekwoorden van Pieter Bruegel de Oude. De Vleiers of Gatkruipers van Pieter Brueghel de Jonge. — Wetenschappelijke Tijdingen, 18^e jg., n^r 10 (1958), 434-438. 1 ill.

(Over het spreekwoord: Iemand in het (of zijn) gat kruipen.)

SPREUK. Es (F. van). — Als een meisje schuifelt. — Biekorf, 59^e jg., n^r 11 (1958), blz. 379.

STEENBAKKERSTAAL. Yseboodt (Jos.). — Steenbakkerijen te Rupelmonde en Steendorp. Alfabetische lijst der vakwoorden en uitdrukkingen gebruikt op de « steengelagen ». — Annalen van de Oudh. Kring van het Land van Waas, D. 62, 2^e afl. (1958), blz. 229-258.

(Eerste deel. Van A tot K.)

TEGENTOVER. C. P. B. — Verleed van de minne. — Biekorf, 59^e jg., n^r 2, 1951, blz. 235.

TOVERIJ. Crick (Jef). — Ik was eens kasteelheer te Laarne. — De Toerist, 37^e jg., n^r 12 (1958), blz. 454-461. Geïllustreerd.

(Handelt o.a. over toverij en heksenprocessen te Laarne.)

UITZET. Coninck (Arnold de). — Lieven Uitzet. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5^e jg., n^r 2 (1958), blz. 25-27.

(« Lieven Uitzet », naam van een Wetterse maatschappij van drinkebroers, gesticht rond 1950 en tegenhangster van een Gentse maatschappij met dezelfde naam. Het smakelijke uitzetbier werd uitgevonden door de Wetteraar Van Petegem in de eerste helft van de 18^e eeuw.)

ST. VALENTIJN. X. — «Dag van St. Valentijn» in eer hersteld. Feest van de vriendschap en de erkentelijkheid. — Het Volk (Gent), 5/2/1958.

(Over het initiatief van de «Unie van de Middenstand» te Gent, om de dag van St.-Valentijn, 14 februari, — dag der verliefden — weer in eer te herstellen als feest van de vriendschap en van de erkentelijkheid. Inrichting van de St.-Valentijnprijs. Zie ook: «Het Volk», 7/2/1958, J. «De Valentine», een prent, die naar Engels model, op het einde der vorige eeuw gedurende enkele jaren te Gent nog verkocht werd, als «verliefdenkaartje».)

VERZONKEN KLOKKEN. Meyer (M. de). — Sagen in verband met verzonken klokken. Dokumenten uit de enquête betreffende de Volkskunde-atlas. — Overdruk uit het Jaarboek VIII, 1955. Nationale Kommissie voor Folklore, 1957, blz. 37-40.

(Voor Oost-Vlaanderen: sagen uit Belsele, St. Pauwels, Dendermonde.)

SINT VINCENT. English (M.). — Sint Vincent, diaken. — Ons Heem, 12^e jg., n^r 4 (1958), blz. 98-103. Geïllustreerd.

(Het levensverhaal van St. Vincent. Over zijn verering in het algemeen. Lokale verering in het vroeger bisdom Brugge, o.a. te Eeklo.)

VOLKSFEESTEN. Oe. — Het roemrijke verleden herleefde te Leupegem. — Het Laatste Nieuws, 19/5/58. Geïllustreerd.

(Verslag over het «Geuzenfeest» op 17 mei jl. te Leupegem-bij-Oudenaarde, met optocht en het massaspel «Het Geuzenspel», verlichting, dans der reuzen, uitdeling van pannekoeken, wijnkelder en volksbal.)

IDEM. Xc. — Festival der Vlaamse Folklore. Duizenden toeschouwers te Assenede. — Het Laatste Nieuws, 14/7/58.

(Over de folkloristische optocht: De Jaarkrans der Vlaamse Folklore, ontworpen door Fr. Van Immerseel en ingericht door het gemeentebestuur, die uitging op zondag, 13 juli 1958.)

VOLKSGEBRUIKEN. Janssens C.ss.R. (Pater P.). — Uit de losse Kerkrekeningen en Resolutieboeken van Bazel. — Annalen van de Oudh. Kring v.h. Land van Waas, D. 62, 2^e afl. (1958), blz. 165-184.

(O.a. over de hondenslager, het meien in de kerk, uitdeling van koeken en wijn, de voetwassing op Witte Donderdag met uitdeling van mandaat-brood in de XVIIe eeuw.)

IDEM. — Zie Impe.

VOLKSGEEST. — Zie Impe.

VOLKSGELOOF. — Zie Impe.

VOLKSGENEESKUNDE. Vangassen (H.). — De zwetende ziekte in de Dendervallei. — Het Land van Aalst, 10^e jg., n^r 6 (1958), blz. 373-377.

IDEM. Vos (Achiël De). — Folklore der veeartsenijkunde. Remedie tegen besmettelijke veeziekten. — Appeltjes van het Meetjesland. D. 9, 1958, 164-166.

IDEM. — Zie Impe.

VOLKSGEZEGDEN. — Zie Impe.

VOLKSHUMOR. Pieters (Jules). — Uit de Folklore van het Land van Dendermonde. — De Toerist, 37^e jg., n^r 12 (1958), blz. 461-468. Geïllustreerd.

(De streek en het landschapsbeeld. De bij- en spotnamen en spotgezegden. De typische bakaarden versieringen van het nieuwjaars-krentenbrood: namen, schilderijen, prentjes. Het uitgaan met de beer op oudejaarsavond. De voornaamste lokale gerechten en de kermis-vlaaien.)

IDEM. Hese (Hugo van). — Spotnamen tussen Aalst en Dendermonde. — De Toerist, 37^e jg., n^r 11 (1958), blz. 413-416.

(Knapstanden, Polydoorkes, Kopvleeseters, Poffers, Flauzen, Flauzenmakers of Flauzenflikkers. Kartonaanbidders.)

IDEM. Ld. — Zo leeft en werkt Lebbeke. Handeldrijvende gemeente. — Het Laatste Nieuws, 14/5/58.

(Handelt over de voornaamste bedrijven te Lebbeke, over de moestuiniers, de poeliers, de voddenopkopers — vandaar de bijnaam: « Voddemannen van L. » en het gezegde: « Lebbeke is een voddekot » — de talrijke herbergiers, de Lebbekenaars zijn immers ook « Bierdrinkers ».)

VOLKSKUNST. — Zie Volkshumor.

VOLKSLEVEN. Vos (Achiël De). — Uit het vroegere volksleven. — Appeltjes van het Meetjesland, D. 9, 1958, blz. 81-90.

(Een vechtpartij te Merendree. Een manslag te Belzele. Recht van vrijge-weide. Schade veroorzaakt door het Franse leger. Verkoop van klaverzaad. Een lijkschouwing te Evergem. Moeilijkheden met de schoonvader. Kittelorige parochianen. Houden van herberg zonder toelating. Een vete tussen geburen. Een wanhoopsdaad.)

IDEM. Baert (G. P.). — Het Dagboek van een Kruidenier. — Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde. D. 24, 1957, blz. 9-45. Geïllustreerd.

(Dit dagboek van een kleine Deinse winkelier, J. Em. Michiels, bevat interessante gegevens betreffende de sociaal-ekonomische toestanden en het volksleven in de jaren 1816-1832.)

VOLKSLIED. A. D. C. (oninck). — De Zilveren Panne. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5e jg., n^r 3 (1958), blz. 34-38.

(2 liederen: « Triomflied van al de erfgenamen der « Zilveren Panne », aangeheven te Wetteren op groten Vastenavond, 25 February 1849 », en « Rouwlied, aangeheven te Wetteren, op kleinen Vastenavond, 22 February 1852 ».)

IDEM. Stalpaert (Hervé). — De Ballade van Pirus en Thisbé. Twee nieuwe lezingen van een oud volkslied. — Biekerf. 69e jg., n^r 10B (1958), blz. 341-352.

(Een oude volkslezing uit een 18e-eeuws handschrift uit Zeveneken — n^r 1295, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, Gent — en een rederijkerslezing uit een 17e-eeuws handschrift uit Kalken — n^r 1485, Bibl. Rijksuniversiteit, Gent — met zeer belangwekkend commentaar.)

VOLKSONTSPANNING. — Zie Impe.

VOLKSRIJM. C. P. B. — Leurderstaal. — Biekerf, 59^e jg., n^r 8 (1958), blz. 235.

(Een leurdersrijm uit Deinze.)

VOLKSVERENIGINGEN. Dewulf, Marcellijn. — De levende Folklore te St.-Niklaas. — Kruis en Leeuw in Waasland. Gewestelijk Cultureel blad van de Davidsfondsen in Waasland, 6^e jg., n^r 1 (1958), blz. 17-18.

(Over de ommegang der boogschutters na iedere koningsschietsing en de tocht der mezenvangers, de « Kezers » genaamd, te St.-Niklaas.)

IDEM. Coninck (Arnold de). — Verdwenen maatschappijen : «De Vlaamsche Taalmin». — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5^e jg., n^r 4 (1958), blz. 50-62.

(Letterkundig volksgehoor van Wetteren van 1847 tot 1872.)

IDEM. Veeckman (J.). — De oudste bloemistenvereniging. — Het Laatste Nieuws, 7/11/1958, 1 ill.

(Korte historiek van de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw- en Plantenkunde te Gent, bij gelegenheid van haar 150-jarig bestaan op 8 nov. 1958.)

VOLKSWEERKUNDE. J. W. Mars e Lare. — De Donder. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis (Wetteren), 5^e jg., n^r 1 (1958), blz. 7-10.

VRIJHEIDSBOMEN. Abeele (Hugo van den). — De Vrijheidsbomen en een en ander dat daaromheen gebeurde. — Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde. D. 24, 1957, blz. 49-68.

(Handelt over het planten van vrijheidsbomen, inz in Oostvl. gemeenten, in de jaren 1831-1832.)

VUURLIEDJES. Janssens C.ss.R. (P.). — De « Vuurliedjes » bij de St.-Martens- en St.-Pietersfeesten. — Volkskunde, 39^e jg., n^r 4 (1958), blz. 189-201.

(Talrijke voorbeelden uit Oost-Vlaanderen.)

WATERFEESTEN. Pauwels (Ch.). — Venetiaanse feesten nu en vroeger. — Het Laatste Nieuws, 30/5/1958.

(Naar aanleiding van de waterfeesten op de watersportbaan te Gent, kort historisch overzicht van de waterfeesten en Venetiaanse feesten die vroeger te Gent werden gehouden.)

**ZEVEN. Janssens C.ss.R. (P.). — Het getal zeven in het volksge-
loof. — Volkskunde, 59^e jg., n° 1 (1958), blz. 14-36.**

(Over het getal 7, symbool van het geluk en kwaad afwerend middel. De oorsprong van dit geloof en de verspreiding ervan in de oudheid, de middeleeuwen en de moderne tijden in het Westen wordt nagegaan. De psychologische en sociale zijde ervan wordt ook belicht.)

ZOTTE MAANDAG. Rx. — Zotte Maandag te Ronse. Bonmossen nemen de stad stormenderhand in. — Het Laatste Nieuws, 15/1/1958.

(Beschrijving van de viering van Zotte Maandag op maandag, 13 januari 1958.)

F. V. E.

Personalialia

Prof. Dr. P. de Keyser lid van de Vlaamse Kultuurraad.

Onze ere-voorzitter Prof. Dr. P. De Keyser werd benoemd tot lid van de Vlaamse Kultuurraad.

Wij wensen hem hartelijk geluk met deze vererende en welverdiende aanstelling en drukken de hoop uit dat hij nog vele jaren zal kunnen wijden aan de kulturele ontwikkeling van ons Vlaamse volk. Zijn uitgebreide kennis, zijn onvermoeibare activiteit en zijn meeslepend dynamisme zullen zonder twijfel veel bijdragen tot de bevordering van het cultuurleven in Vlaanderen.

Het Bestuur.

Zanten

VOLKSREMEDIËN

I. Tegen wratten.

In zijn artikel « Volksgeneeskunst en Suggestie – Wrattengenezing » toont de heer Jules Frère aan, dat genezingen door wonderdokters, strijkers en belezers verricht meestal op suggestie berusten.(1)-

Een van de aangehaalde voorbeelden trekt onze aandacht : een persoon spoot de wrattenlijders een weerloos vocht, in specie gedistilleerd water, in en suggereerde dat de wratten zonder enig litteken zouden verdwijnen. De lichaamsdelen, waar de wratten zich bevonden, zouden een zwaar en brandend gevoel ondergaan, teken dat de remedie de gewenste uitslag zou opleveren. Het resultaat?... Op achttien patiënten ontmoette men er slechts twee, die het ingebeeld gevoel niet onderonden !

E. H. A. Viaene bewijst aan de hand van rapporten van ziekenverpleegsters, dat het afwerpen en overdragen van wratten steeds druk beoefend wordt in West-Vlaanderen.(2)

De methode van het wijwatervat, door hem voor zestien gemeenten aangeduid, wordt in onze provincie in Eine angewend. Men dient de hand met de wratten in het wijwatervat in te dompelen « in een kerk waar men nooit geweest is » en « de hand afdrogen aan iemand die voor u gaat ». (EINE, zegspersoon A. Goossens, 62 j.).

Het aanraken met een strootje werd me medegedeeld in Lede, Roborst, en Strijpen.

Men neemt eindjes stro met zoveel knopen erin als er wratten moeten genezen worden. Met een palm uit een wijwatervat over de knoopjes wrijven en vervolgens met de knopen de wratten aanraken ! Een onzevader en een weesgegroet bidden ; het stro wordt in de grond gestopt en vóór het rot is, « zijn de wratten schampavie ». (LEDE, zegspersoon Hippol. de Lathouwer, 55 j.).

Mevrouw De Bock-Sienens, een vrouwtje van zesentachtig jaar, past dezelfde methode toe, maar bidt vijf onzevaders en weesgegroeten en « voor het slot » het Sint-Jansevangelië, « want dat heeft veel macht ! ». Het loont echter de moeite te vernemen, waar ze de kunst gehaald heeft, waardoor ze op het dorp en wijd in de omgeving bekend geraakte. Het antwoord luidt heel eenvoudig : haar dochter, een ferm fel kind, dat gehuwd was en in Kortrijk woonde, was ook geschonden door de wratten. Tijdens de oorlog, in 1943, komt moeder De Bock met de trein terug uit Kortrijk en ziet ze in haar « kompartiment » een jongen met zijn handen vol wratten. De sukkelaar is aan 't jammeren over zijn ongeluk en een oude man in de

(1) JULES FRÈRE, Volksgeneeskunst en Suggestie – Wrattengenezing. Oostvl. Zanten, V (1930), n^r 1, blz. 7-9.

(2) A. V.(IAENE), Wratten afwerpen en overdragen. Biekorf, LV (1954), n^r 10, blz. 245-247.

J. DE BROUWER, Parochie en Parochieleven te Haaltert. 5. Volksgebruiken en Volksgeloof. Het land van Aalst, VIII (1956), n^r 1, blz. 47-48.

R. VAN DER LINDEN, Bezweringspreuken tegen wratten. Oostvl. Zanten XXXI (1956), n^r 5, blz. 150.

wagen verklaart zo simpel-ga-weg: « Ge moet naar de dokters niet meer lopen. Ge moet het zo aan boord leggen » en hij vertelt zijn remedie! Moederke De Bock tekende het gauw aan, heeft er hetzelfde jaar haar dochter mee geholpen en heeft sinds tientallen mensen van de lelijke wratten verlost. (ROBORST, Mevr. De Bock-Sienens, 86 j., Borstekouter).

Monk (Edmond) Devuyt, uit Strijpen, wendt ook de methode van de strootjes met knopen aan. Hij komt er recht voor uit, dat hij èn mensen èn dieren geneest. Hij wrijft dan met de strootjes over de muil van het paard, van de koe, van de vaars, enz. Bij sommige boeren genas hij tegelijk de boer en een beest. Hij haalt meerdere voorbeelden aan: Cyriel van Gansbeke, de kolenhandelaar uit de Nieuwstraat te Zottegem, Taafke De Vos, de paardenkoper uit de Sint-Annastraat aldaar, enz. (STRIJPEN, Monk Devuyt – zijn vrouw kent ook het vak – Ledebergstraat, 230).

Richard Desmet, uit Erwetegem, heeft van zijn vader het gebed gekregen om wratten af te lezen, maar wil het aan niemand mededelen. Het geheim komt van grootvader en overgrootvader en dient een geheim te blijven!

Een punt staat vast: meerdere methoden van de volksgeneeskunde worden nog steeds in ere gehouden. Het ras van de wonderdokters en belezers is ver van uitgestorven.

R. Van der Linden.

Bij het voorgaande artikel aansluitend de volgende volksremediën tegen de wratten te PAULATEM:

- a) Negen dagen achtereen, 's morgens en nuchter, de wratten met eigen speeksel bevochtigen.
- b) Zoveel « knoopjes » van stro afsnijden als men wratten heeft. Wanneer bij het begraven van een overledene de doodsklok luidt, deze knoopjes in een putje steken en zeggen: « Ik begraaf die « werten » met de dode, waarover het luidt ».
- c) De mis gaan bijwonen in een kerk, waar men nog nooit geweest is. Bij het verlaten van de kerk, de aangetaste hand in het wijwatervat dompelen, deze hand dan afwrijven aan iemand, die vóór U buitengaat.
(Zegspersoon: L. L., 62 j., en L. P. H., 25 jaar, landbouwsters).

G. J. Simons.

* * *

II. Tegen het speen.

Te PAULATEM:

- a) Een handvol of twee brandnetels gedurende enige minuten laten koken. Baden nemen in het sap, dat er van voortkomt.
- b) Een zalf maken van spek (vet), deze dan volsteken met havergraantjes. Het vet wordt met een warmgemaakte koterhaak afgesmolten en vervolgens in een potje verzameld.

G. J. Simons.

TOVERIJ TE SINT-MARIA-LIERDE.

— Het gebeurde vóór 1914. Op een boerderij slaagde men er maar niet in te karnen. Het kon niet anders of er moest toverij in 't spel zijn. Iemand gaf de raad te Gent naar de Paters Augustijnen te gaan. Bij de terugkeer vonden onze bedevaarders in de trein een pakje. Toen zij het thuis openden, kwam er een splinter-nieuwe voorschoot uit gewikkeld. Ondertussen bleek de patershulp niet te baten, zodat de betrokkenen opnieuw naar Gent togen. Groot was hun verbazing toen de paters, zonder over de voorschoot ingelicht te zijn, hun zegden dat zij het gevonden pakje aan zijn bestemming moesten teruggeven. Er stond echter geen adres op, maar de stationsoverste loste het geval wel op. Sindsdien kannde men naar hartelust.

— Een twintigtal jaren geleden wilden steenbakkers een buitenoven (veldoven) aansteken. Alle pogingen bleven echter vruchteloos : er was geen vuur in te krijgen. Ontmoedigd en achterdochtig terzelfdertijd ging de baas de plaatselijke pastoor halen. Doch daar het tussen die twee niet boterde, wou de pastoor niet meekomen. De man trok nu naar de zieleherder van Sint-Maria-Oudenhove, die zich dadelijk bereid verklaarde. Wat deed hij? Hij stapte driemaal al biddend rond de onwillige oven, terwijl het zweet van zijn gelaat leekte. Nu probeerde men opnieuw en de oven kwam onmiddellijk op dreef.

— Op en bepaalde hoeve kende de boer een paar jaar geleden geen geluk. Koeien, varkens, pluimvee, 't ene beest stierf na 't andere. Daar zat natuurlijk wat achter. Tot op zekere dag een vriend de boer de raad gaf zich een geitebok aan te schaffen. Sinds die dag stierf geen enkel dier meer. De bok wordt er bijzonder in ere gehouden.

(Zegspersoon : Omer Casteleyn, ± 55 j., aannemer, Sint-Maria-Lierde).

W. Giraldo.

Boekbespreking

HILLS, (Jeanette) Pieter Bruegel Kinderspiele, 1560. Wien. Im selbsverlag des Oesterreichischen Museums für Volkskunde, 1957.

De juiste titel van de studie van Jeanette Hills is « Das Kinderspielbild von Pieter Bruegel dem Aeltern (1560) » en ze verscheen als Deel X van de « Veröffentlichungen des Oesterreichischen Museums für Volkskunde ». Jeanette Hills is een Amerikaanse folkloriste, leerlinge van de Amerikaanse folklorist, Prof. Archer Taylor. Hij stuurde zijn leerlinge naar Wenen met als doel een dissertatie voor te bereiden over één der vijftien schilderijen van Bruegel, die zich in de schilderijengalerij van het Kunsthistorisch Museum te Wenen bevinden. Deze schilderijen behoren tot de rijkste ikonografische bronnen van het Vlaamse volksleven in de 16e eeuw. Jeanette Hills koos het schilderij met de Kinderspelen van 1560 als voorwerp van haar onderzoek. Haar doel was, naar het voorbeeld van Wilhelm Fraenger met het Spreekwoordenschilderij van Berlijn (Der Bauern-Bruegel und das deutsche Sprichwort, 1923), sedertdien sterk aangevuld en verbeterd door Dr. Jan Grauls, de schijnbaar verwarde kompositie van Bruegel voor de moderne toeschouwer opnieuw « leesbaar » te maken. Het nagestreefde doel is dus zuiver

didaktisch, niet estetisch. Jeanette Hills had een voorbeeld in de onderzoeken van de grote Kinderspelspecialist, de Oostenrijker Karl Haiding (*Das Spielbild Pieter Bruegels*, verschenen in *Bausteine zur Geschichte, Völkerkunde und Mythenkunde*, Wien, 1937), maar ze heeft verkozen geheel zelfstandig te werk te gaan volgens een eigen methode. Deze methode bestaat erin de voorgestelde spelen systematisch te nummeren van onder links in opeenvolgende stroken (zones) tot boven rechts. Aldus komt ze tot een getal van 78 verschillende spelen. Spel voor spel gaat ze dan de voorstelling na en tracht ze het spel te beschrijven aan de hand van de begrippen en de uitdrukkingen uit de tijd van Bruegel. Daar we in 't Nederlands geen 16^e-eeuws werk bezitten met de beschrijving van 78 kinderspelen heeft Jeanette Hills de 215 spelen bestudeerd, die door Rabelais in zijn «Gargantua» (1535) worden aangehaald en benoemd. Ze heeft bovendien de Duitse vertalingen van Rabelais' Gargantua nagegaan in Fischarts «Geschichtklitterung (1575, 1582, 1590), een Engelse vertaling der spelen van 1653, een Hollandse vertaling van 1682, een 19^e-eeuwse Duitse vertaling van Rabelais door Gottlob Regis (1832, 1839). Ze kent A. De Cock en Is. Teirlincks «Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland» (Gent, 1902-1908). In Bruegels Kinderspelschilderij hebben we veel meer te doen met kinderlust dan met kinderspelen. Het is trouwens begrijpelijk dat de geniale schilder zich niet inspant het verloop van bepaalde kinderspelen voor te stellen, maar bepaalde verhoudingen en typische handelingen van de kinderen bij het spelen van allerlei spelletjes eigen aan hun leeftijd. De spelende kinderen zijn zo geconcentreerd in hun spel, dat ze helemaal opgaan in de eigen, in zichzelfgekeerde, spelhandeling en de spelers en de spelende groepen elkaar niet storen. Vandaar de moeilijkheid de snap-shots uit een spelhandeling te identificeren. Wie kan zeggen dat twee jongens met een korte stok in de hand werkelijk «Kalleken slaan»? Haiding gelooft dat het «Porscheck» is, Jeanette Hills houdt het voor een vorm van «hockey», indien er een bal bij een gat op de grond aanwezig zou geweest zijn. Maar de bal is niet zichtbaar. Quid? Niettegenstaande Jeanette Hills' speurzinn (en eruditie) voor een aantal spelen de oplossing heeft gevonden, blijft nog heel wat onzeker over. Waarom moet het vuurtje-branden helemaal boven rechts noodzakelijk in verband worden gebracht met een St.-Jansvuur of een St.-Petrusvuur? Een stropop is helemaal niet zichtbaar. Met Prof. L. Schmidt, die de studie van Jeanette Hills besluit met enkele overwegingen bij de folkloristische «Erschliessung» van de schilderijen van Pieter Bruegel, wijzen we op het houvast, dat de kennis van de oude, eigentijdse literatuur ons biedt bij de interpretatie van een «maniëristisch» schilder zoals Peter Bruegel, bijgenaamd, volgens Van Mander, de Drol. Het uitstekend werk van Jeanette Hills is daar een welsprekend en overtuigend voorbeeld van.

Prof. Dr. P. De Keyser.